

Дневникъ

(стенографски)

на

XVII^{то} обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

14 заседание, петък, 22 януарий 1916 г.

(Открито отъ председателя д-ръ Д. К. Вачовъ, въ 3 ч. 30 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: (Звъни) Засѣданието се отвара.

Г. секретарь ще провѣри по списъка г. г. народнитѣ прѣдставители, за да се види колко присѣдствуватъ и колко отсъдствуватъ.

Секретарь М. Зелковъ: (Прочита списъка. Отсъдствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Захарий Ангеловъ, Иванъ Ангеловъ, Недѣлко Атанасовъ, Иванъ Багаровъ, Цанко Бакаловъ, Константинъ Бозвелиевъ, Константинъ Василевъ, Георги Генковъ, Дѣлчо Георгиевъ, Сѣбо Георгиевъ, д-ръ Стоянъ Даневъ, Василь Димчевъ, Константинъ Досевъ, Станю Златевъ, Иванъ х. Ивановъ, Йорданъ Йоновъ, Белизаръ Каракашевъ, Миле Каралѣевъ, д-ръ Симеонъ Кехлибаровъ, Илия Кирковъ, Радой Козаровъ, Василь Коларовъ, Найдень Комановъ, Добри Кротневъ, Захари Кръстевъ, Янко Куцаровъ, Петъръ Лисевъ, Коста Лулчевъ, Александъръ Малиновъ, Станчо Момчевъ, Никола Ненчовъ, Петъръ Панайотовъ, Кръстю Пастуховъ, Христо Радойковъ, Христо Славейковъ, д-ръ Паскаль Табурновъ, Константинъ Турлаковъ, Якимъ Ушевъ, д-ръ Иосифъ Фаленхехтъ, Коста Ципорановъ и Крумъ Чапрашиковъ).

Прѣдседателъ: Отъ 245 народни прѣдставители отсъдствуватъ 41; налице сѣ 204. Значи, има достатъчно число, за да се взематъ законни рѣшения.

Има да направя слѣднитѣ съобщения на г. г. народнитѣ прѣдставители.

На първо мѣсто, по случай рождения день на Негово Царско Височество прѣстопронаследника, прѣдседателството, отъ името на Народното събрание, отправи поздравителна телеграма, въ отговоръ на която Негово Царско Височество отъ Битоля изпраца телеграма съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„Особено трогнатъ отъ деликатното внимание да бѣда поздравенъ, поласканъ отъ хубавитѣ думи, които идете, г. прѣдседателю, да ми отправите отъ Ваше име и това на народното прѣдставителство за моя рожденъ день, азъ отъ старата и историческа Битоля Ви изпращамъ моята гореща благодарностъ и искрена признателностъ и Ви моля да бѣдете тѣлкователъ на сѣщата и прѣдъ народното прѣдставителство.

Борисъ Търновски“.

(Ръкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсниа пентъръ)

Разрѣшени сѣ отъ прѣдседателството слѣдующитѣ отпуски:

На кюстендилския народенъ прѣдставитель г. Христо Радойковъ — 4-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На търновския народенъ прѣдставитель г. д-ръ Никола Стойчевъ — 5-дневенъ отпускъ, начиная отъ 18 того;

На софийския народенъ прѣдставитель г. Младенъ Златковъ — 3-дневенъ отпускъ, за 18, 19 и 20 того.

На пловдивския народенъ прѣдставитель г. Стайко Нѣмски — 5-дневенъ отпускъ, по болестъ, начиная отъ 20 того.

На кюстендилския народенъ прѣдставитель г. Христо Славейковъ — 5-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На струмишкия народенъ прѣдставитель г. Крумъ Чапрашиковъ — 10-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На пловдивския народенъ прѣдставитель г. Костадинъ Василевъ — 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На старозагорския народенъ прѣдставитель г. Василь Димчевъ — 1-дневенъ отпускъ, за 20 того.

На пловдивския народенъ прѣдставитель г. Сѣбо Георгиевъ — 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На русенския народенъ прѣдставитель г. Иванъ х. Ивановъ — 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 21 того.

На пловдивския народенъ прѣдставитель г. Найдень Комановъ — 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На софийския народенъ прѣдставитель г. Петъръ Лисевъ — 2-дневенъ отпускъ, за 22 и 23 того.

На старозагорския народенъ прѣдставитель г. Добри Кротневъ — 4-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На видинския народенъ прѣдставитель г. Тодоръ Петровъ — 1-дневенъ отпускъ, за 20 того.

На шуменския народенъ прѣдставитель г. Петъръ Панайотовъ — 1-дневенъ отпускъ, за 21 того.

На търновския народенъ прѣдставитель г. Недѣлко Атанасовъ — 1-дневенъ отпускъ, за 23 того.

На видинския народенъ прѣдставитель г. д-ръ Иосифъ Фаленхехтъ — 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На търновския народенъ прѣдставитель г. Илия Кирковъ — 2-дневенъ отпускъ, за 22 и 23 того.

На кюстендилския народенъ прѣдставитель г. Захарий Кръстевъ — 2-дневенъ отпускъ, начиная отъ 22 того.

На старозагорския народенъ прѣдставитель г. Коста Ципорановъ — 2-дневенъ отпускъ, за 21 и 22 того.

На варненския народенъ прѣдставитель г. Константинъ Турлаковъ — 3-дневенъ отпускъ, начиная отъ 20 того.

На търновския народенъ прѣдставитель г. Захарий Ангеловъ — 4-дневенъ отпускъ, по болестъ, начиная отъ 22 того.

На шуменския народенъ прѣдставитель г. Радойко Козаревъ — 2-дневенъ отпускъ, за 22 и 23 того.

Следъ това има да съобща, че сж постъпили:

Отъ Министерството на народното просвѣщение — законопроектъ за прѣврѣщане частнитѣ непълни срѣдни училища въ градоветѣ Троянѣ, Фердинандѣ и Пирдопѣ въ народни и за развитието имъ въ пълни срѣдни училища;

Отъ Министерството на финанситѣ — прѣдложение за одобрене: 1) указитѣ за разрѣшенитѣ по постановления на Министерския съветъ, съгласно съ чл. 126 отъ конституцията, обикновени свръхсметни кредити презъ 1915 г.; 2) II-то постановление на Министерския съветъ отъ 9 септември 1915 г., протоколъ № 124, и 3) указа № 55 отъ 8 декември с. г.;

Отъ същото министерство — законопроектъ за продължение и разпространение дѣйствието на закона за плащане дневни пари на държавнитѣ служители въ новитѣ земи.

Постъпило е и едно прѣдложение отъ народния прѣдставителъ г. Александъръ Недевъ за продължение срока за поискване военно-инвалидна пенсия презъ настоящата война, надлежно подписано отъ народни прѣдставители.

Всички тия законопроекти и прѣдложения ще се раздадатъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се турятъ на дневенъ редъ.

IV военно-полеви слѣдователъ при Софийския военно-полеви съдъ съобщава, че нѣкои отъ народнитѣ прѣдставители сж арестувани, и заявява едно искане за арестуването на други народни прѣдставители, които той обвинява по чл. 111 отъ наказателния законъ.

Нѣкои отъ лѣвицата: Кои сж?

Н. Мушановъ: Моля да се прочете съобщението на съдебния слѣдователъ.

Прѣдседателътъ: Моля. Този въпросъ ще отиде въ комисията по Министерството на правосъдието, съгласно чл. 86 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, който гласи: (Чете) „Искането да се задържи подъ стража единъ прѣдставителъ въ време на сесия се отпраща до прѣдседателя на Събранието, който го съобщава въ първото заседание на послѣдното. Книжката по искането се прашатъ веднага и безъ разискване въ комисията по Министерството на правосъдието, за да се произнесе, дали има основание за уважение на искането“. Слѣдователно, тия книжка, които сж постъпили тукъ, и ония, които се намиратъ при съдебния слѣдователъ, ще се изпратятъ въ комисията по Министерството на правосъдието, която ще се произнесе и ще докладва на Народното събрание.

Н. Мушановъ: Прочетете съобщението.

Прѣдседателътъ: Не може. Ще го чуете, когато се докладва отъ комисията.

И. Симеоновъ: Писмото не е изпратено за Васъ, а за Парламента — прочетете го

Прѣдседателътъ: (Звъни) Прѣдседателството знае своята длъжностъ.

И. Симеоновъ: И ние знаемъ нашата.

Прѣдседателътъ: Пристъпваме къмъ дневния редъ.

На първо мѣсто имаме: разглеждане прѣдложението за одобрене вѣременната наредба за съдебното раздѣление на новопридобититѣ откъмъ Турция земи, утвърдена съ указъ № 50 отъ 3 ноември 1915 г.

Г. секретарътъ ще го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ДОКЛАДЪ

до XVII-то обикновено Народно събрание.

Г. г. народни прѣдставители! Слѣдъ административното разпрѣдѣление на новопридобититѣ откъмъ Турция земи, яви се нужда отъ установяване тамъ и на гражданска съдебна властъ.

За да се удовлетвори тази нужда, Министерскиятъ съветъ съ постановление направи надлежното съдебно раздѣление, което се утвърди и съ височайши указъ № 50 отъ 23 ноември 1915 г.

Текстътъ на тази наредба е:

1. Да се открие въ гр. Одринъ окръженъ съдъ съ съответнитѣ му подвѣдомствени учрѣждения съ съдебенъ районъ въ границитѣ на новосъздадения съ указъ № 405 отъ 22 септември 1915 г. Одрински административенъ окръгъ.

2. Да се откриятъ въ центроветѣ Одринъ и Димотика мирови съдилища съ райони, съпадающа съ административнитѣ околии — Одринска (градска и селска) и Димотишка.

3. Заселищата Еди-кой и Каза-кой да се придадатъ къмъ досегашния съдебенъ районъ на Софлушкото мирово съдилище.

4. Заселищата Сара-хаджъръ, Чингерли, Фрамъ-кой, Тюркклаудичи, Чаушъ-кой, Даунчи, Халваджи, Саръ-яръ, Бекташи, Бюфъ-кой и Келки-кой да се придадатъ къмъ съдебния районъ на Ортакойското мирово съдилище.

5. Заселищата Гюлджукъ, Яйладжикъ, Кара-баа, Челменъ, Паша-кой, Кара-хаджъръ, Димитри-кой, Каикъ-кой, Юскюдаръ, Паша-махле, Секюнъ, Хаджи-кой, Фикелъ, Хасъ-кой, Михаличъ, Мустакли, Явджилеръ, Турско-левка и Дервишка-могила да се придадатъ къмъ досегашния районъ на Свиленградското мирово съдилище.

6) Досегашнитѣ мирови съдебни околии Софлийска, Ортакойска и Свиленградска, да се отцѣпятъ отъ районитѣ на Гюмюрджинския и Хасковския окръжни съдилища и прѣминатъ съгласно п. 1 въ района на Одринския окръженъ съдъ.

7. До назначение на съдебния персоналъ въ тѣзи ново-придобити земи, подсъдността на дѣлата да бѣде, както слѣдва:

а) дѣлата отъ Одринската градска и Одринска селска административни околии да се разглеждатъ отъ свиленградския мирови съдия, респективно Хасковския окръженъ съдъ;

б) дѣлата отъ Димотишката административна околия да се разглеждатъ отъ софлушкия мирови съдия, респективно Гюмюрджинския окръженъ съдъ;

в) дѣлата отъ новопридаденитѣ заселища къмъ Софлушка, Ортакойска и Свиленградска административни околии да се разглеждатъ отъ мировитѣ съдии въ тия околии, респективно окръжнитѣ съдилища, къмъ които тѣ се числятъ.

Като ви поднасямъ съгласно чл. 47 отъ конституцията горната наредба, имамъ честь да ви помоля, г. г. народни прѣдставители, да я одобрите.

София, декември 1915 г.

Министъръ на правосъдието: Хр. Ив. Поповъ"

Рѣшението, което се прѣдлага да се вземе, е слѣдното:

„РѢШЕНИЕ

за одобрене вѣременната наредба на съдебното раздѣление на новопридобититѣ откъмъ Турция земи, утвърдена съ указъ № 50 отъ 3 ноември 1915 г.

„Членъ единствєнъ. Одобрява се вѣременната наредба за съдебното раздѣление на новопридобититѣ откъмъ Турция земи, одобрена съ указъ № 50 отъ 3 ноември 1915 г., текстътъ на която е“ — както го прочетохъ.

Прѣдседателътъ: Ще се гласува. Който приематъ прѣдложението за одобрене вѣременната наредба за съдебното раздѣление на новопридобититѣ откъмъ Турция земи, утвърдена съ указъ № 50 отъ 3 ноември 1915 г., да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Слѣдва прѣдложението за одобрене вѣременната наредба за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за допълнение на закона за мораториума отъ 24 октомври 1914 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„ДОКЛАДЪ

до XVII-то обикновено Народно събрание.

Г. г. народни прѣдставители! Настъпилитѣ важни политически събития, които засегнаха икономическия животъ и въ царството, продиктуваха наврѣмето гласуването на закона за мораториума отъ 24 октомври 1914 г.

Прилагането на този законъ стана нужно и за паричнитѣ сдѣлки, сключени слѣдъ 25 юлий 1914 г., защото, както е

известно, на 10 септември 1915 г., съ мобилизирателното на войските ни, се появили прѣпятствия за уреждането и на тѣзи сѣлки.

Вънъ отъ това, новосъздаденото положение, въ свръзка съ нѣколко мѣсечното вече прилагане на закона за мораториума, наложи да се внесатъ нѣкои нови нареждания къмъ този законъ, било за да го пояснятъ, или да го допълнятъ.

Това се постигна съ издадената възъ основа на постановление на Министерския съветъ и височайши указъ № 46 отъ 24 септември 1915 г. врѣмenna наредба за изменение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за допълнение на закона за мораториума отъ 24 октомври 1914 г. — съ слѣдния текстъ:

„§ 1. Къмъ чл. 1 се прибавя слѣдната трета алинея:
„Съ сжщата отсрочка се ползуватъ и слѣлжитъ, сключени прѣзъ врѣмето отъ 25 юлий 1914 г. до 10 септември 1915 г.

„§ 2. Третата алинея на чл. 2 се изменява, както слѣдва:
„Размѣрътъ на уговоренитъ прѣди 10 септември 1915 г. лихви не може да се увеличава по никой начинъ и подъ никаква форма прѣзъ врѣме на отсрочката. Всѣко противно условие е недействително.

„§ 3. Чл. 3 се изменява така:
„Прѣзъ врѣме на отсрочката спира се течението на всички срокове — материални и процесуални, давностни (граждански и уголовни), сждебни, перемпционни и други — почнали да текатъ прѣди 10 септември 1915 г.

„§ 4. Чл. 6 се изменява така:
„Всички парични задължения, прѣдвидени въ алинея първа на чл. 1, получаватъ отсрочка съ толкова дни подиръ падежа си, колкото сж се изминали отъ 25 юлий 1914 г. до деня на вдигане на отсрочката, а онѣзи, прѣдвидени въ третата алинея на сжщия членъ, се отсрочватъ съ толкова дни подиръ падежа си, колкото сж се изминали отъ 10 септември 1915 г. до деня на вдигане на отсрочката.

„Паричнитъ задължения, прѣдвидени въ чл. 1, безъ опрѣдѣленъ срокъ, както и ония, сключени слѣдъ 25 юлий 1914 г., но падежътъ на които е настѣпилъ прѣди 10 септември 1915 г., получаватъ отсрочка отъ 3 мѣсеца (90 дни), считани отъ деня на вдигане на отсрочката.

„§ 5. Чл. 7 се изменява така:
„Не се ползуватъ съ отсрочка:
„А. Всички задължения за прѣхрана;
„Б. Задълженията, произходящи отъ наемъ на недвижими имоти въ размѣръ на половината отъ наемната цѣна, ако наемателътъ не се намира подъ знамената;
„В. Задълженията, произходящи отъ наемъ на работата;
„Г. Срочните влогове, падежитъ на които сж настѣпили на 10 септември 1915 г. или слѣдъ тая дата до размѣръ на 300 л. за влогове до 300 л., а за влогове, по-голями отъ тази сума, влогодателътъ може да изтегля ежемѣсечно суми както слѣдва:

а) за влогове до 1.000 л. — 10% отъ сумата надъ 300 л.;
б) за влогове отъ 1.001 до 2.000 л. — 6% отъ сумата надъ 300 л.;
в) за влогове отъ 2.001 до 5.000 л. — 4% отъ сумата надъ 300 л., съ минимумъ 100 л. мѣсечно;
г) за влогове отъ 5.001 до 10.000 л. — 3% отъ сумата надъ 300 л., съ минимумъ 150 л. мѣсечно;
д) за влогове отъ 10.001 и нагорѣ — 2% отъ сумата надъ 300 л., съ минимумъ 200 л. мѣсечно;
„Д. Безсрочнитъ влогове до 300 л.; а за влогове, по-голями отъ тази сума, влогодателътъ може да изтегля ежемѣсечно суми, както слѣдва:

а) за влогове до 1.000 л. — 10% отъ сумата надъ 300 л.;
б) за влогове отъ 1.001 до 2.000 л. — 8% отъ сумата надъ 300 л.;
в) за влогове отъ 2.001 до 5.000 л. — 6% отъ сумата надъ 300 л., съ минимумъ 100 л. мѣсечно;
г) за влогове отъ 5.001 до 10.000 л. — 4% отъ сумата надъ 300 л., съ минимумъ 150 л. мѣсечно;
д) за влогове отъ 10.001 нагорѣ — 3% отъ сумата надъ 300 л., съ минимумъ 200 л. мѣсечно;

„Е. Въ цѣлия размѣръ срочнитъ съ настѣпилъ падежъ и безсрочнитъ влогове отъ влогодателя или титуляра имъ, ако той е глава на земеделско, търговско или индустриално стопанство и сумитъ му сж потрѣбни.

а) за изплащане надници и заплати на персонала на стопанството;

б) за изплащане наемитъ на помѣщенията на стопанството;

в) за доставка на първи материяли, гориво и пр., необходими за извършване на едно държавно или обществено

прѣдприятие или доставка, възложена на стопанството, като главенъ прѣдприемачъ или подпрѣдприемачъ.

Съгласно чл. 47 отъ конституцията, имамъ честь да ви поднеса, г. г. народни прѣдставители, сжщата наредба за одобрѣние.

София, декември 1915 г.

Министъръ на правосъдието: Хр. Ив. Поповъ“.

Рѣшението, което се прѣдлага да се вземе отъ Народното събрание, е слѣдното:

Р ѣ ш е н и е

за одобрѣние врѣмennата наредба за изменение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за допълнение на закона за мораториума отъ 24 октомври 1914 г.

Членъ единственъ. Одобрява се издадената възъ основа на постановлението на Министерския съветъ и височайши указъ № 46 отъ 24 септември 1915 г. врѣмenna наредба за изменение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за допълнение на закона за мораториума отъ 24 октомври 1914 г., съ слѣдния текстъ — сжщиятъ, който прѣди малко прочетохъ.

Прѣдседателътъ: Ще се гласува. Които приематъ прѣдложението за одобрѣние врѣмennата наредба за изменение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за допълнение на закона за мораториума отъ 24 октомври 1914 г., да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Слѣдующиятъ пунктъ отъ дневния редъ е: второ четене на законопроекта за откриване и поддържане на народни училища въ новоприсъединенитъ къмъ царството и въ окупиранитъ отъ българскитъ войски земи.

Понеже докладчикътъ по този въпросъ не е тукъ, ще го докладва г. секретарътъ.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

З А К О Н Ъ

за откриване и поддържане на народни училища въ новоприсъединенитъ къмъ царството и въ окупиранитъ отъ българскитъ войски земи.“

Прѣдседателътъ: Които приематъ заглавието тѣй, както се прочете, да си вдигнатъ ржката (Мнозинство) Прието.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

Чл. 1. Прѣдоставя се на Министерството на народното просвѣщение да открива и урежда до 1 януарий 1917 г. въ новоприсъединенитъ къмъ царството и въ окупиранитъ отъ българскитъ войски земи народни училища, дѣто и каквито намѣри за добръ, и да назначава учителския персоналъ въ тия училища“.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Еню Петковъ.

Е. Петковъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще моля г. министра на просвѣтата да се съгласи, а сжщо и народното прѣдставителство да приеме, што въ чл. 1 срокътъ 1 януарий 1917 г. да се замѣни съ 1 септември 1917 г., защото вие виждате, г. г. народни прѣдставители, че на Министерството на просвѣтата се дава единъ мандатъ просто неувловимъ по врѣме, защото всѣка една учебна година почва, както се знае, съ послѣднитъ четири мѣсеца на годината и продължава прѣзъ първитъ шестъ мѣсеца на слѣдующата година. Това врѣме, което се дава на Министерството на просвѣтата да нареди персонала въ новоосвободенитъ земи, е единъ периодъ отъ врѣме, въ който министерството почти не ше може да прояви онова, което то желае да прояви, т. е. да нареди персонала въ училищата на новопрѣзетитъ земи.

Затуй ше моля г. министра на просвѣтата да възприеме тази поправка — 1 януарий 1917 г. да се замѣни съ 1 септември 1917 г., а така сжщо ше моля и народното прѣдставителство да се съгласи съ това.

Министъръ П. Пешевъ: Съгласенъ съмъ.

Прѣдседателътъ: Г. министърътъ е съгласенъ съ прѣдложението, направено отъ г. Петкова по този членъ.

Ще се гласува чл. 1 тѣй, както се прочете, съ направената поправка, приета отъ г. министра. Които приематъ този членъ така, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 2. Разрѣшава се на Министерството на народното просвѣщение да опрѣдѣля и назначава въ тия земи необходимия училищно-административенъ персоналъ, както и потребния брой чиновници и служаци, необходими за правилното функциониране на открититѣ училищно-административни учрѣждения“.

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 2 тѣй, както се прочете, да си вдигнатъ ржката (Мнозинство) Приетъ.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 3. Разходитѣ по уреждането и поддържането на училищата и учителския персоналъ въ открититѣ училища да се изплащатъ споредъ мѣстнитѣ условия отъ държавата или отъ послѣдната и общинитѣ по опрѣдѣление отъ Министерството на народното просвѣщение, а разходитѣ по уреждането и поддържането на училищно-административнитѣ учрѣждения и персонала въ тѣхъ да се изплащатъ изцѣло отъ държавата“.

Прѣдседателъ: Има думата г. Андрей Коновъ.

А. Коновъ: Азъ наново ще отправя молба къмъ г. министра на народното просвѣщение, да се съгласи да измѣнимъ този членъ и да се прѣдостави право на мѣстното население да си избира само училищнитѣ настоятелства.

Министъръ П. Пешевъ: То е въ чл. 4.

А. Коновъ: Pardon.

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Които приематъ чл. 3 тѣй, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 4. Разрѣшава се на Министерството на народното просвѣщение да назначава въ селищата, въ които се откриватъ народни училища, по трима мѣстни граждани, които да се грижатъ за открититѣ училища като училищни настоятели до произвеждането на избори за такива“.

Прѣдседателъ: Има думата г. Андрей Коновъ.

А. Коновъ: Г. министърътъ въ рѣчта си въ миналото събрание изтъкна, че училищнитѣ настоятели щѣли да бждатъ посочвани отъ административнитѣ училищни чиновници, ще рече, отъ инспекторитѣ. Тѣ, може би, въ съгласие съ административнитѣ чиновници, които били познавали мѣстнитѣ жители, щѣли да подбератъ най-добритѣ хора за училищни настоятели. Но сѣщевременно г. министърътъ направи една уговорка, че ще бждатъ посочени за училищни настоятели ония, които сж работили дѣйствиелно въ полето на просвѣтата тамъ по-рано и слѣдователно, ще се изпълни желанието на населението да се поставятъ въ този институтъ добри и дѣятелни хора.

Азъ мисля, че хората, които сж пратени сега въ новитѣ земи, не сж достатъчно запознати съ мѣстното население. Единъ периодъ отъ два мѣсеца прѣбывание въ извѣстно мѣсто не може да имъ даде ония свѣдѣния за мѣстнитѣ жители, каквито сж необходими, за да бждатъ прѣцѣпени хората и тѣхнитѣ способности. Най-добъръ ще могатъ да направятъ това мѣстнитѣ жители. Ето защо, прѣдъ видъ съображението, първо, че администраторитѣ въ новитѣ земи не познаватъ жителитѣ, и второ, че има създадена традиция въ тази страна, въ която досега училищнитѣ настоятели сж били избираеми — избирали сж ги въ турско врѣме и по-позирѣ — азъ моля г. министра да се съгласи да не нарушава тая създадена традиция, която още повече отговаря на съврѣменното законодателство за уреждането на такива важни функции въ държавата. Ще моля г. министра да се съгласи да остави мѣстното население по изборъ да си опрѣдѣля училищнитѣ настоятели. За това нѣма нужда отъ голѣма процедура, която е опрѣдѣлена не отъ нашия законъ, а отъ тѣхната традиция.

Г. министърътъ каза, че гражданитѣ били все въ войската. Азъ мисля, че въ мѣстнитѣ градища сж останали хора,

които не сж на фронта, въ войската. Колкото и малко да бждатъ, тѣ ще бждатъ въ състояние по-добъръ да посочатъ кои сж способнитѣ хора въ мѣстото, въ града, отколкото администраторитѣ, изпратени отъ нашитѣ мѣста.

Ето защо, за да се запази традицията и за да се даде по-голѣма възможностъ да се избератъ хора способни да ръководятъ просвѣтното дѣло тамъ, азъ бихъ молилъ г. министра да се съгласи да измѣнимъ този членъ въ такава смисълъ, за което ще направя прѣдложение.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! По съображенията, по които сега въ нашето царство, България, не ставатъ избори — това ви е извѣстно — по сѣщитѣ съображения още повече не могатъ да ставатъ избори и въ новопридобититѣ земи. Може ли да се вика населението въ земи, дѣто има военно положение, дѣто има и военни дѣйствиия, да прави избори, и то за училищни настоятели?

А. Коновъ: По мѣстната традиция, а не по избирателния законъ.

Министъръ П. Пешевъ: Съврѣшено неумѣстно и излишно е, още повече, когато, въ дадения случай, Министерството на просвѣщението има всичкия интересъ на просвѣтителитѣ и най-добритѣ хора въ тия земи да бждатъ училищни настоятели, на които и не се плаща, и се касае до една служба, която не е и политическа. Нѣмаме никакъвъ партиенъ интересъ; ще изберемъ и ще назначимъ най-добритѣ хора, които мѣстнитѣ власти, общинскитѣ управления, въ съгласие съ другитѣ власти, ще ни посочатъ. Нѣма никаква опасностъ отъ това.

Прѣдседателъ: Има думата г. Хафузъ Саджж Мехмедовъ.

Х. Саджж Мехмедовъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ настоящия законопроектъ, който се внася въ Народното събрание, г. министърътъ на народната просвѣта има голѣмата грижа за просвѣтата на ония наши нови съграждани, които влизатъ, благодарение на българското оръжие, въ царство България.

Азъ не щѣхъ да взема думата, но я вземамъ, защото г. министърътъ нито не говори именно за ония училища, които принадлежатъ на новобрѣнитѣ духовенства, още повече, че въ земитѣ, които сж спечелени съ оръжието на българския войникъ, и сѣщо въ ония земи, които сж отстъпени на българското царство, има много добри нови бѣлгарски граждани, които сж отъ мохамеданско вѣроизповѣдание, които мисля, че горѣ-долу се възкачватъ по численостъ на повече отъ единъ милионъ. Понеже въ законопроекта нищо не говори г. министърътъ на народната просвѣта относително тия училища, които българското царство заваря вече съществуващи, питамъ: какво мисли да направи г. министърътъ на народното просвѣщение по тия училища? Мисли ли г. министърътъ да прилага сѣщия законъ, или ония разпорѣдби, които сж прѣдвидени въ закона за народното просвѣщение?

Азъ не правя никакво прѣдложение; искамъ само да зная мнѣнието на г. министра относително този въпросъ. Защото органитѣ на почитаемото Министерство на народната просвѣта ще срѣщнатъ много такива съществуващи училища, за които азъ искамъ да зная какво мисли почитаемото министерство да направи. Мисля, че е наврѣменно и по този въпросъ да каже г. министърътъ на народното просвѣщение какво мисли да направи. Бихъ се считалъ много щастливъ да чуя, какво ще каже за тѣхъ. Ходатайствувамъ г. министърътъ да има добрината да даде обяснения.

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тоя въпросъ се разрѣшава съ закона за народното просвѣщение, именно съ наредбитѣ за частнитѣ училища. Тамъ е прѣдвидено. И както министерството се е отнасяло съ мюсюлманскитѣ училища въ царството, тѣй ще се отнася съ тѣхъ и въ новоосвободенитѣ земи. Постъпки вече се правятъ дори отъ Албания, въ която има наша войска, да си отворятъ училища. Министерството нѣма нищо противъ.

стига да има училища, стига да желаят да се просвѣщаватъ, нека по-наредбитъ, които съществуватъ, си ги открийатъ.

Въ всѣки случай, дѣто има училища и дѣто населението желае да си открие мюсюлмански училища, то ще си ги открива, както е ставало досега въ царството.

Прѣдседателъ: Има думата г. Александъръ Ботевъ.

А. Ботевъ: Г. г. народни прѣдставители! Стана дума, какъ да се назначаватъ училищнитѣ настоятели, които ще има да ръководятъ учебното дѣло въ окупиранитѣ отъ българската армия земи.

Споредъ законопроекта, тѣзи настоятели ще се назначаватъ отъ мѣстнитѣ административни власти, защото не сѣ сега врѣмената, при които могатъ да се произведатъ редовни избори за такива настоятели, съгласно дѣйствиющия въ страната ни законъ за народната просвѣта. Туй е вѣрно. Г. Коновъ направи бѣлѣжка, че при тѣзи назначения могатъ да стагатъ грѣшки, тъй като административниятъ персоналъ, изпратенъ отъ тукъ, не познава мѣстнитѣ условия, не познава и мѣстнитѣ хора, и затова, споредъ неговото разсиряне, ще станатъ грѣшки. Азъ съмъ съгласенъ съ г. Конова, че могатъ да станатъ грѣшки, като имамъ прѣдъ видъ, че една частъ отъ административния персоналъ дѣйствително не познава тамошнитѣ мѣстни условия. Но има една частъ отъ персонала, която ги познава горѣ-долу, защото, доколкото знамъ, г. министрътъ на вътрѣшнитѣ работи при назначаването на персонала се е стремилъ да подбира лица, които сѣ родени отъ тамошнитѣ краища и които ги познаватъ. Това за мене лично е една мѣрка много добра.

Азъ ще направя друга една бѣлѣжка, ще дамъ друго едно мнѣние, и мисля, че това мое мнѣние ще се сподѣли отъ всички искрени ратници за просвѣтата въ тѣзи земи.

Г. г. народни прѣдставители! Вие много добръ знаете, че прѣди 1912 г., когато българска Македония бѣше подъ турска властъ и когато тя се радваше на една пълна автономия въ черковно-училищно отношение, тамъ имаше български мѣстни общини, които се грижеха за учебното дѣло и които общини — нека го кажемъ — съ достоинство изпълняваха възложената тѣмъ задача, даже много по-достоинно, отколкото нѣкои училищни настоятели въ свободна България, въ стара България. Азъ мисля, че г. министрътъ на просвѣтата, когато ще нарежда този въпросъ, назначаването училищни настоятели тамъ, трѣбва да има прѣдъ видъ, прѣди всичко, да прѣпоръча на неговитѣ органи да назначаватъ сѣщитѣ лица, кѣдѣто е възможно, които лица сѣ били такива и прѣди войната прѣзъ 1912 г. По този начинъ, азъ мисля, ще стане една възобнова на положението, ще се свърже миналото съ сегашното, и ние ще имаме много по-добъръ наредено учебното дѣло, отколкото по другъ начинъ. Азъ разбирамъ, че всѣкъждъ туй не ще бѣде възможно да се направи, обаче въ голѣмата си частъ то може да се направи, като имамъ прѣдъ видъ, че възобнова се извърши посредствомъ възвръщане на изгоненитѣ изъ българска Македония митрополити, такава ще се извърши посредствомъ възвръщане на архиепископитѣ намѣстници така сѣщо въ българска Македония, а пъкъ учебното дѣло — доколкото азъ зная — се намираше именно подъ вѣдомството на митрополититѣ и архиепископитѣ намѣстници, които, заедно съ общинитѣ, го уреждаха доста добръ.

Ето защо, азъ мисля, че, за интереса на българщината тамъ и за интереса на учебното дѣло, прѣзъ което се гонятъ извѣстни цѣли, най-добъръ ще е да се възприеме този начинъ на дѣйствие, който начинъ на дѣйствие, мисля, ще даде добри резултати.

Прѣдседателъ: Понеже не се направиха писмени прѣдложения, по чл. 39 отъ правилника, ще се положи на гласуване чл. 4 тѣй, както се прочете отъ г. секретаря. Които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 5. Прѣдоставя се на Министерството на народното просвѣщение и на онова на земедѣлието и на държавнитѣ имоти да отдѣлятъ частъ отъ държавнитѣ и безостановитѣ имоти за издрѣжката на открититѣ народни училища“.

Прѣдседателъ: Ще се гласува чл. 5, както се прочете отъ г. секретаря. Които го приема, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 6. Прѣдоставя се на Министерството на народното просвѣщение и на онова на външнитѣ работи и на изповѣданията да опредѣлятъ, кои църковно-училищни имоти оставатъ за училището и кои за църквата“.

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 6, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 7. Всички държавни, окръжни и общински здания, които сѣ служили за училищни и за културно-просвѣтни цѣли, се употребяватъ и за въ бѣдѣще за такива по нареждане на Министерството на народното просвѣщение“.

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 7, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 8. Имститѣ, които сѣ служили за поддържането на училищата и културно-просвѣтнитѣ учрѣждения, се употребяватъ и за въ бѣдѣще за сѣщитѣ цѣли по нареждането на Министерството на народното просвѣщение“.

Забѣлѣжка. Чл. чл. 4, 5, 6, 7 и 8 на този законъ се прилагаатъ и въ всички новоприєдинени къмъ царството земи слѣдъ войнитѣ отъ 1912/13 г.“

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Които приематъ чл. 8 съ забѣлѣжката тѣй, както се прочете, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Пристѣпваме къмъ слѣдующия пунктъ отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за откриване желѣзнопътна училище при желѣзнопътната дружина и телеграфо-пощенско — при телеграфната дружина.

Г. секретарьтъ ще го прочете.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„МОТИВИ“

къмъ законопроекта за откриване желѣзнопътна училище при желѣзнопътната дружина и телеграфо-пощенско — при телеграфната дружина.

Г. г. народни прѣдставители! Войнитѣ прѣзъ 1912 и 1913 г. нагледно изтъкнаха значението на желѣзницитѣ, телеграфитѣ и пощитѣ и нужния добръ подготвенъ персоналъ за тѣхното обслужване. Този персоналъ може да се даде отъ единствения въ армията желѣзнопътна и телеграфна дружини, при които подлежи да се откриятъ по едно желѣзнопътна и телеграфо-пощенско училище за по-цѣлесобразно подготвяне на учащитѣ се войници въ тия двѣ дружини.

Желѣзнопътното и телеграфо-пощенското училище ще принесатъ не малко полза и въ мирно врѣме, като подготвятъ персоналъ за желѣзницитѣ, телеграфитѣ и пощитѣ въ царството, които и безъ това досега сѣ се комплектували съ такъвъ главно отъ запасни войници отъ желѣзнопътната и телеграфната дружини. За тази цѣль програмитѣ за желѣзнопътното и телеграфо-пощенското училище ще се пригледатъ така, щото тѣ напълно да отговарятъ, както за мирно, така и за военно врѣме. Ще се приематъ за слѣдване, както войници, взети по наборъ въ желѣзнопътната и телеграфната дружини, така и доброволци, съ съответствующе образование, именно: а) за желѣзнопътното училище: 1) за станционна служба съ II-класно гимназиално образование; 2) за тракционна (машинна) служба съ I-класно гимназиално образование и 2-годишна слѣсарска практика, и 3) за прѣвозна служба и по поддържането съ завършено прогимназиално образование, и б) за телеграфно училище — за чиновничитѣ по телеграфа и пощитѣ съ II-класно гимназиално образование.

Обучението въ училищата ще е двойно: 1) чисто военно и 2) специално. Първото ще се извършва на основание съществующитѣ устави и положения въ войската, а второто по особено изработени: положения, инструкции и програми отъ прѣдставители на Министерството на войната и това на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ.

Тъзи от доброволците и войниците, постъпили в училището, които с успех издържат изпит теоретически и практически и имат добро поведение, ще получават право на кандидати за чиновници по желѣзниците, телеграфите, пощите и телефоните и по ред на успеха, след свършване на училищата, желаещите ще остават да продължат службата по желѣзниците, телеграфите и пощите на имеуците се в тях ваканции.

По горните съображения, моля Събранието да даде на правителството исканото в случая съгласие, като приеме приложенния законопроект.

Приложение: законопроектът.

София, юний 1915 г.

Министър на войната, генерал-лейтенант: **Фичев**

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за откриване желѣзнопътното училище при желѣзнопътната дружина и телеграфо-пощенско — при телеграфната дружина.

„Чл. 1. Да се открие желѣзнопътното училище при желѣзнопътната дружина и телеграфо-пощенско при телеграфната дружина, с цел да се подготвя персонал за желѣзниците, телеграфите, пощите и телефоните, както за военно, така и за мирно време.

„Чл. 2. Подробни положения, инструкции и програми за тези училища ще се изработят от представители на министерствата: Военното и това на желѣзниците, пощите и телеграфите, и ще се утвърдят от респективните министри.

„Чл. 3. Свършилите с успех желѣзнопътното и телеграфо-пощенското училища придобиват право за кандидати на чиновниците за разнит служби по желѣзниците, телеграфа, пощите и телефоните и се назначават по ред на старшинството им на имеуците се ваканции по тези вѣдомства.

„Заемането ваканциите за служещи по същите вѣдомства става от войници, които сѫ служили на действителна служба в желѣзнопътната и телеграфните роти от по-ранните дружини.“

Прѣседателът: Има думата г. Асѣн Цанковъ.

А. Цанковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ имамъ вече случая да се изкажа по този законопроектъ в миналата сесия, защото тогава той бѣше приетъ на първо четене, обаче не можа да мине на другит двѣ четения, за да влѣзе въ сила. Не искамъ да повтарямъ това, което казахъ тогава, но днесъ съмъ принуденъ да подчертая още единъ път една отъ тогавашнит си бѣлѣжки.

Особено сега българската държава ще има нужда отъ нови желѣзничари и отъ нови служещи по пощите и телеграфите. Цѣльта на този законопроектъ е, очевидно, да произведе, по-възможност, повече желѣзничари и пощенски служещи, но той ги произвежда по военному, чрезъ военната машина. Това е, което на насъ не ни се харесва. Нѣма съмнѣние, че нуждата отъ обучени, отъ образовани желѣзничари и пощаджии е твърдъ голѣма. Но какъ вие ще се примирите съ това, да прѣдоставите на Военното министерство, на военното вѣдомство, на казармата да обучи тоя толкова важенъ за нашата държава персоналъ? Това е нѣщо много неестествено. Много по-естествено, много по-цѣлесъобразно ще бѣде, ако нѣкога за военни цѣли потрѣбватъ желѣзничари и пощенски служещи, да ги вземете отъ редовния персоналъ на желѣзниците и на пощите, но този редовенъ персоналъ да го обучите въ едно гражданско, въ едно цивилно училище, отколкото обратното, когато за пощите, за телеграфите и за желѣзниците потрѣбва персоналъ, да се обръщате къмъ казармата и отъ тамъ да го искате, отъ тамъ да го потърсите. Вие всички, вѣрвамъ, ще признаете или нѣма да отречете, че има голѣма разлика, дали даденъ служащъ е получилъ техническото, професионалното си образование въ казармата, или въ едно цивилно професионално училище. Азъ бихъ желалъ, щото и военнит училища, колкото се отнася до професионалното образование, да бѣдатъ така добри уредени, както биха били въ случая уредени едни цивилни училища. Но знаемъ се, знаемъ нашит права, нашит порядки, и лесно ще разберемъ, колко много казарменото училище, въ дадения случай, ще бѣде далечъ отъ изискванията на едно правилно дадено професионално образование.

Изглежда, че сега е много силно желанието да милитаризираме всичко. Сегизъ-тогизъ даже министрите, когато се обръщаме къмъ тяхъ съ нѣкой упрѣкъ, обичатъ да ни възражаватъ: „Е, какво да се прави — воененъ режимъ, военно положение, военнит не даватъ, военнит не позволяватъ“. Като-че-ли днесъ военнит трѣбва да взематъ връхъ въ всичко. Изглежда, че ние имаме милитаризирани днесъ всичкит си институции: министрите сѫ милитаризирани, училищата ще милитаризираме и тяхъ — всичко ще милитаризираме. И когато създаваме единъ законъ, основната, практическата цѣль на който е да обучи персонала за нашит желѣзници, за нашит пощи и телеграфи, вмѣсто да постѣпваме така, както диктува здравиятъ разумъ, тази материя да я отнесемъ къмъ вѣдомствата на Министерствата на просвѣщението и на търговията, по-неже се касае, чисто и просто, до професионалното образование, ние я отнасяме къмъ военното вѣдомство. Това е нѣщо ненормално.

Затова азъ настоявамъ този законопроектъ да прѣтърпи — и то съ съгласието на всички ни, защото това не е единъ въпросъ толкова на далечни принципи, колкото въпросъ на практическа цѣлесъобразност — да прѣтърпи това основно промѣнение, щото цѣлата материя да се вземе отъ вѣдомството на Военното министерство и да се прѣхвърли въ вѣдомството на Министерството на просвѣщението. Отъ първостепенна нужда е за нашата държава да имаме добри обученъ персоналъ по желѣзниците и пощите. Но, за да постигнемъ това, ние трѣбва да създадемъ модерни професионални училища. Такива нѣма да създадемъ въ вѣдомството на Военното министерство. Знаемъ каква рутина тамъ днесъ господствува и още дълго време, сигурно, ще господствува; знаемъ, че военнит гледатъ на науката подъ своята особена призма; тѣ цѣнятъ науката малко по-инакъ, отколкото въ цивилнит вѣдомства ние ще я цѣнимъ. Затова основна нужда е за цѣлата държава да уредимъ тоя въпросъ по-рационално, като създадемъ едно добро, едно правилно професионално образование, като се откажемъ отъ мисълта да милитаризираме всичко, па даже и професионалното образование.

Прѣседателът: Има думата г. Стоянъ Костурковъ.

С. Костурковъ: Г. г. народни прѣдставители! Разискваниятъ законопроектъ не е новъ; както се забѣлѣжи отъ прѣждеговорившия, той е миналъ на първо четене прѣзъ миналата сесия и ни се внася сега пакъ на нова смѣтка безъ никакво измѣнение. Това показва, че г. министърътъ, който е внесълъ този законопроектъ, не е погледналъ достатъчно сериозно на въпросите, които се разрѣшаватъ отъ законопроекта. Защото, добри помня, че когато станала разискванията, при първото четене на сѣщия законопроектъ въ миналата сесия изтъкнаха се тукъ отъ мнозина, между които бѣхъ и азъ, твърди много и много сериозни основания, за да не бѣдатъ разрѣшени тези въпроси тъкмо така, както се разрѣшаватъ отъ законопроекта. Тоже помня добри, че тогавашниятъ воененъ министъръ не можа да обори доводите, които ние, критикувачите на този законопроектъ, дадохме. И сега, ако сѣщиятъ законопроектъ ни се внася безъ никакво промѣнение, азъ съмъ напълно правъ да заключа, че не е погледнато, както казахъ и по-рано, достатъчно сериозно на въпросите, които се разрѣшаватъ съ този законопроектъ. Че нашата държава и нашата армия иматъ нужда отъ телеграфо-пощенски чиновници и работници, отъ добри обученъ телеграфо-пощенски и желѣзничаренъ персоналъ, въ това никой отъ насъ нито се е съмнявалъ, нито се съмнява. Въпросътъ е само тамъ — по какъвъ начинъ ще трѣбва да се приготви и може да се приготви най-добри този персоналъ. Г. военниятъ министъръ въ миналата сесия даде обяснения, между които бѣше и това: „Ще има по-строга дисциплина, казваше той, тогава, когато тези училища: желѣзничарско и телеграфо-пощенско, бѣдатъ открити при надлежнит дружини. Що се отнася до персонала — ще работи и воененъ и граждански персоналъ, високи граждански чиновници, специалисти по телеграфо-пощенското и желѣзничарско дѣло ще отидатъ тамъ като лектори, като учители“. Това бѣха главно обясненията на бившия воененъ министъръ.

Обаче тъй леко ли трѣбва да се гледа на този въпросъ, г. г. народни прѣдставители! Съвсѣмъ не. Това сѫ училища, изъ които ще излѣзатъ онѣзи хора, които ще служатъ на движението въ страната, което дава животъ на нашето земледѣлие, на нашата търговия и на нашата индустрия.

И не току-тъй съ казармена дисциплина можем да разрѣшимъ ние въпроса, че по-добъръ ще бждатъ подготвени тѣзи хора въ тѣзи училища, когато тѣ бждатъ открити, редени и управлявани при надлежнитъ дружини. Съвсѣмъ обратното. Тукъ въ мотивитъ ни се говори за нѣкакви доброволци и не знамъ какви. Съ никакви доброволци тукъ държавата не трѣбва да има работа; тукъ не се касае работата до кръшки, да кърпимъ съдрания държавенъ чувалъ, по отношение администрацията и службитъ на желѣзничното и телеграфо-пощенското дѣло, а се касае до една широка и сериозна реформа, която се диктува отъ нуждитъ на тѣзи ресори въ нашата държава. Ето какъ е въпросътъ. Тѣзи нужди могатъ да се задоволятъ рационално само тогава, когато тѣзи училища бждатъ наредени образцово тъй, както е въ Западна Европа.

Ако ние днесъ не можемъ да имаме едно висше специално телеграфо-пощенско училище, каквото има въ Парижъ, напр., ние можемъ да имаме поне една обикновена телеграфо-пощенска школа; ние можемъ да имаме тоже една такава желѣзничарска школа. Но недейте поставя тая школа при Военното министерство, защото нуждитъ на армията не сж толкова голѣми да изискватъ такъвъ персоналъ, колкото нуждитъ на цивилното управление, на цивилното телеграфо-пощенското и желѣзнично дѣло на държавата. И когато ние имаме добъръ обученъ, приготвенъ телеграфо-пощенски и желѣзниченъ персоналъ за мирно врѣме, въ единъ моментъ на въоръжение на държавата, война, ние тутакси ще го милитаризираме и по такъвъ начинъ държавата всецѣло и напълно ще използва този персоналъ. Като казвамъ това, азъ не искамъ да отрека, че трѣбва да се приготвятъ и специалисти желѣзничари и телеграфо-пощениери и за войската; но затова не трѣбва да се откриватъ специални училища при войската, а да се откриятъ тѣ при надлежнитъ министерства, въ дадения случай при Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ. Ето тамъ е мѣстото на такива училища. Както ви казахъ, имаме образци въ другитѣ добри уредени държави, и не ни остава нищо друго, освѣнъ да последваме примѣра имъ.

Скърбно е, че у насъ рѣдко се правятъ по-дълбоки реформи, които да засѣгатъ по-дълбоко живота на нашата държава затова, защото това е, разбира се, и по-трудно, за такава една реформа се иска по-солодно проучване, пошироки познания и едно по-друго законодателство, а не, г-да, като този законопроектъ, който сега втори пътъ е прѣдметъ на обсъждане, съ нѣкакви-си три членчета, които почти нищо не казватъ. Азъ скърбя и за друго, че днесъ не е тукъ г. военниятъ министъръ, който е внесълъ този законопроектъ, макаръ че отдолу стои името на неговия прѣдшественникъ.

Прѣдседателъ: Сега пристига.

С. Костурковъ: Това нищо не значи. — Та азъ бихъ апелиралъ къмъ него да не се шегува съ такива дребни работи, а да оттегли този законопроектъ на своя прѣдшественникъ, като г. министърътъ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ приготви единъ специаленъ, подробенъ законопроектъ, който да урежда напълно и добъръ този въпросъ, а не да се шегува съ такива кръшки, съ нѣкакви доброслѣди, отъ разнитъ войскови части или отъ телеграфо-пощенската и желѣзнопътната дружина, които биха желали да постѣпятъ въ тѣзи училища. Съ такива пожелания, г-да, държава не се реди и желѣзнопътното и телеграфо-пощенското дѣло не се управляватъ. Повтарямъ — и съ това свършвамъ, за да не ви отекавамъ, защото и въ миналата сесия говорихъ доста по този законопроектъ — не трѣбва да се шегуваме, не трѣбва да гледаме тъй леко на работи, особено отъ такова естество, дѣто сж задѣнати дълбоко интереситъ на цѣлото население въ страната, интереситъ на земледѣлието, на индустрията и на търговията, и най-послѣ интереситъ за защитата на държавата, защото, както що е днесъ моментътъ, ние чувствуваме нужда отъ телеграфопоощениери и желѣзничари. Е добъръ, тъй ли ще ги приготвимъ, г-да? Па и друго нѣщо, г-да! Сега ли е моментътъ, този законопроектъ, захвърленъ отъ миналата сесия, да изплува и да стане прѣдметъ на обсъждане? Ако ние рѣшимъ този въпросъ така набързо, ще уредите ли вие, Господа военни, тия училища, които проектирате съ този законопроектъ? Кога ще ги уредите? Дѣ е вашиятъ прѣподавателски персоналъ, дѣ е вашиятъ контингентъ войнишки или доброволски, както се

изразявате тукъ вие, военнитѣ, кой ще попълва тѣзи курсове, тѣзи училища? Всѣмъ хора сж подъ знамената: и офицери, и войници. За какви войници и дружини ми говорите? Та тия дружини ги нѣма тукъ, тѣ сж на бойното поле. Приказвайте ни по тѣзи въпроси тогава, когато можете да направите нѣщо. Ето защо, азъ гледамъ на този законопроектъ като на една несериозна работа и бихъ молилъ г. военния министъръ да го оттегли, като въпросътъ се проучи по-солодно, всестранно и обширно отъ г. министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ и ни се внесе единъ сериозенъ законопроектъ, който дѣйствиелно да дава едно най-рационално разрѣшение на сжкия въпросъ за пригответието на чиновнически персоналъ за желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ у насъ, не само въ военно, ами и главно и въ мирно врѣме.

Прѣдседателъ: Има думата г. Григоръ Василевъ.

Г. Василевъ: Г-да! Азъ сжщо тъй, както г. Костурковъ, стѣлявамъ, че тукъ отсъствува и г. военниятъ министъръ, който ни е поставилъ този законопроектъ, внесенъ отъ м. юний 1915 г., съ подписа на генералъ-лейтенантъ Фичевъ, а така сжщо г. министърътъ на желѣзницитѣ. Общеизвестна истина е — и азъ вѣрвамъ, никой нѣма да оспорва това — че нашитѣ желѣзници сж организирани извънредно злѣ, както въ мирно, така и въ военно врѣме. За да видите, доколко въ България желѣзнопътната служба е злѣ организирана, достатъчно е да ви изнеса единъ официаленъ фактъ, извѣстенъ въ нашето респективно учреждение, че до тази война, желѣзнопътната служба въ Сърбия е била четири пѣти по-дѣеспособна отъ желѣзнопътната служба на България. Независимо отъ това, че Сърбия имаше по-малко желѣзници, независимо отъ това, че въ много отношения нашето географическо положение е изобщо по-изгодно, сръбската желѣзнопътна служба бѣ така добъръ организирана, што тя можеше въ два дена да прѣнесе отъ всѣки пунктъ на Сърбия, на противоположния край, една дивизия отъ четири полка. Българската желѣзнопътна служба въ това отношение е несравнено по-злѣ поставена. Ако говоримъ за поща днесъ, въ врѣме на война, можемъ да кажемъ, че българска поща почти не сществува. Тая служба е толкова неорганизирана, што възбужда упрѣка на всѣмъ. Ние сме търпливи, но чужденцитѣ, проходящи, били съюзници, били неприятели, всѣмъ единодушно заявяватъ, че въ България пощенска служба нѣма; това е нѣщо подобно на пощенска служба, това е една случайна организация, която никакъ не смѣта да изпълни своя дългъ спрѣмо държавата.

Нѣма врѣме сега да търсимъ виновници: не е единъ, не е едно учреждение, има много виновници за това положение на нѣщата. Но убѣденъ съмъ, че и отъ страна на болшинството, и отъ страна на лѣвицата, еднакво ще сж съгласни съ мене, че желѣзнопътното движение и пощенската служба сж нетърпимо лошо организирани.

Какво може да направи този законопроектъ? Вие ще си спомните другъ единъ въпросъ, който азъ привеждамъ само за примѣръ — въпросътъ за подофицерски училища: сжщиятъ воененъ министъръ, г. генералъ Фичевъ, тогава каза на Камарата: „Нѣмаме нужда отъ подофицери“. И мога да ви заявя, че неговиятъ наследникъ не смѣе да каже тая фраза. Напротивъ, голѣма е вината на г. Фичева — той не е тукъ, азъ не искамъ да правя полемика съ него — дѣто той пропусна да организира тия училища, които днесъ биха дали хиляди подофицери, абсолютно необходими за България. Г. Фичевъ каза тогава една фраза, която често слушамъ: „Азъ нося отговорността“. Никаква отговорност не носи той, не виждамъ да я носи: сега той спокойно се разохожда изъ улицитѣ и спокойно си стои въ кѣщи, а армията нѣма подофицери. Има, но трѣбватъ много повече; много по-добъръ щѣше да бжде, ако ги имаше въ по-големо количество. Той имаше съгласието на Камарата, безъ разлика на партии, той имаше всѣмъ срѣдства подъ ръка, но той не пожела да изпълни своя дългъ, защото ималъ нѣкакво си предвзето и погрѣшно мнѣние.

Сега г. Найденовъ ни е далъ този законопроектъ и отсъствува при разискването му. Какво можемъ да направимъ ние въ този моментъ? Г. Костурковъ каза много право: „Кждѣ сж желѣзнопътнитѣ дружини, кждѣ сж помѣщенята, кждѣ е възможността да се организиратъ тия училища?“ Колко души ще получимъ ние? Нищо, или почти нищо. А знаете ли защо линията отъ Нишъ до Скопие е въ чужди ръцѣ — въ ръцѣтъ на нашитѣ съюзници и приятели? Не защото тѣ искатъ, не защото сж ни го на-

ложими. Азъ отъ тукъ искамъ да ви увѣря въ противното — германци и австрийци, като наши добри съюзници, сами ни казаха: „Вземете линията и я експлоатирайте“, а Дирекцията на желѣзницитѣ отговори: „Нѣмаме нито единъ машинистъ, нито единъ огняръ за тая линия“. Вината е у насъ; а не затуй, че други посѣгали да ни взематъ територията, да ни взематъ желѣзницата. Има разни тѣлви по този въпросъ, и азъ съмъ длъженъ да ги отблъсна.

Съ този законопроектъ нѣма да направимъ нищо. Г-да! Трѣбва въпросътъ за желѣзнопътната и телеграфопощенската служби да се сложи по-сериозно. Трѣбва да вземемъ единъ образецъ, напр. отъ Швейцария. Доколкото азъ зная — безъ да съмъ правилъ специални изслѣдвания — желѣзнопътната служба въ Швейцария е много добръ организирана; но, което е по-важно, подготвителнитѣ училища за желѣзничари въ Швейцария сѣ, струва ми се, едни отъ най-добритѣ въ Европа. Оттамъ можемъ да вземемъ единъ образецъ, ще го приспособимъ и наредимъ споредъ нашитѣ нужди и ще го гласуваме. Никой въ тая зала нѣма да бѣде противъ добрата организация на службата, противъ добрата подготовка, противъ добрата заплата.

И за да нѣма никакъвъ споръ — съ това ще свърша — за да видите колко можемъ да бѣдемъ еднородни, азъ се питамъ: кои сѣ голѣмитѣ нужди, на които законопроектътъ трѣбва да отговори? Г. г. Цанковъ и Костурковъ изказаха извѣстенъ страхъ, и заявиха: „Тая служба, за да бѣде по-добръ организирана, не бива да бѣде милитаризирана“. Отъ друга страна, други могатъ да изкажатъ противния страхъ, да кажатъ: „Тая служба, за да бѣде по-добръ организирана, да я дадемъ на военнитѣ“. Истината е тази: ние имаме нужда отъ добри желѣзници, отъ добри пощи, които да служатъ въ мирно врѣме главно на икономическия животъ на страната: на земледѣлието, на индустрията, на търговията, на пѣхницитѣ, на цѣлата страна; но истината е също така, че въ военно врѣме желѣзнопътнитѣ и пощенскитѣ съобщения сѣ прѣдимно и почти всецѣло органи на главната квартира, респективно на Военното министерство, съ една дума — на военнитѣ. Какво трѣбва да направимъ? Това, което е най-естествено, което ще бѣде най-полезно — то е да се обединятъ интереситѣ и на армията и на нацията въ една добра организация, за да може командването на армията да бѣде сигурно въ военно врѣме, а по нѣкой пътъ и въ мирно врѣме, да разполага съ така добръ организиранитѣ желѣзници, щото да може да маневрира съ войскитѣ, да могатъ и министърътъ на търговията, промишлеността и труда, и министърътъ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ, и министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти и всички ония, които прѣдставляватъ икономическия животъ на страната, да кажатъ на българския народъ: ние даваме на българския народъ добри съобщения, оставяме го да работи, да произвежда, да търгува, за да може да живѣе по-сносно и по-свободно. Безспорно е, че всѣки тѣзи министерства трѣбва да взематъ участие въ организацията на съобщенията. Но така: „Прѣдставяме единъ законопроектъ съ 2—3 малки постановления“, написанъ на м. юний м. г., прѣдставенъ на м. януарий, въ врѣме на война, безъ да се яви тукъ единъ прѣдставителъ на министерството, на правителството, и да каже: защо го иска, да ни даде едно изложение, да ни убѣди, че ще организира добръ това дѣло, менъ ми се струва, че съ това и г. военниятъ министъръ и оня на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ по-скоро се подиграватъ съ насъ, отколкото да искатъ нашето съдѣйствие. Ние ви заявяваме, че бихме дали съдѣйствие въ най-широкъ възможенъ размѣръ, за да бѣдатъ тия служби по-добръ организирани. Но това не се иска. Какво ще станѣ слѣдъ като гласувате този законопроектъ? Ще излѣзе въ „Държавенъ вѣстникъ“ и въ тѣзи училища ще отидатъ — азъ мога да се лѣжа — но да кажемъ 100 души, да кажемъ 200, да кажемъ 300 души, това е то всичко. Ще трѣбва непрѣмѣнно въ друга сесия, при едно по-нормално врѣме да се изработи другъ законопроектъ, съвсѣмъ различенъ отъ тоя, да се взематъ прѣдъ видъ маса други нужди и наново да се занимаваме съ този въпросъ.

Прѣди да свърша, азъ съмъ длъженъ да направя единъ упрѣкъ специално къмъ г. министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ.

А. Ботевъ: Нѣма го тукъ.

Г. Василевъ: Може да го нѣма, това не ме интересува. Г-да! Доколкото азъ съмъ изучавалъ въпроса за желѣзнопътнитѣ съобщения, отъ новата война насамъ, въ про-

дължение на тия 3—4 мѣсеца, има маса случаи, дѣто може да се твърди, че министърътъ на желѣзницитѣ, вмѣсто да бѣде въ услуга на военнитѣ власти, създавалъ имъ е спѣвки. Азъ бихъ желалъ да бѣда опровергнатъ. Но, въ всѣки случай, по въпроса за износа, по въпроса за услуги на приятели и по въпроса да се поставятъ въ кѣщи хора, които подлежатъ на военна служба, и по маса други въпроси, всенниятъ слѣдователъ е констатиравъ, че отъ страна на г. министра на желѣзницитѣ има корупция, една голѣма корупция. И въ това си положение той е прѣчелъ на нашата армия и евентуално на нашитѣ военни дѣйствия. Ако той бѣше тукъ, бихъ казалъ нѣщо повече. Азъ съмъ готовъ, ако той пожелае, да му докажа моята теза съ много факти. И азъ съжалявамъ, че въ това врѣме на война г. министърътъ на желѣзницитѣ не е създалъ своя дългъ, защото, види се, въобще той нѣма похватъ за дългъ.

Прѣдседателъ: Има думата г. Георги Димитровъ.

Г. Димитровъ: Г. г. народни прѣдставители! Миналата година отъ името на нашата парламентарна група ние поискаме да бѣде оттегленъ този законопроектъ. Ние мотивирахме това наше искане съ обстоятелството, че професионалното образование въобще и специално професионалното образование на желѣзничаритѣ и телеграфопощенскитѣ служаци не може и не бива да бѣде милитаризирано. Тогана законопроектътъ не бѣ оттегленъ, сега се внася на ново разглеждане въ Камарата съ същитѣ съдържания, каквито имаше по-рано. Това показва, че недостатъчно сериозно се отнасятъ едното и другото заинтересовани въ случая министерства къмъ откриването на такива училища.

Г. г. народни прѣдставители! Въ най-щастливия случай, ако този законопроектъ би билъ гласуванъ, ние бихме имали при желѣзнопътната дружина и телеграфопощенската дружина не професионални училища за желѣзничари телеграфопощенски служаци, но едно просто дѣтѣне на тѣзи двѣ дружини, които въ своето съществуване досега не сѣ могли да дадатъ никой пѣтъ добръ подготвенъ персоналъ нито за желѣзницитѣ, нито за пошитѣ и телеграфитѣ. Г. г. народни прѣдставители! Последнитѣ сѣ единъ оцѣнъ-културенъ институтъ и тѣ не могатъ да омѣдѣтатъ подчинени само на нуждитѣ на милитаризма и приснособени само за цѣлитѣ на една война, като сегашната. Та, когато се откриватъ училища за подготвяне персонала за тѣзи двѣ вѣдомства, трѣбва да се изхожда отъ интереситѣ, прѣди всичко, на тия вѣдомства въ мирно врѣме; трѣбва да се изхожда отъ интереситѣ на икономическото развитие на страната; отъ нуждитѣ на нейното културно развитие. И не бива по никой начинъ да се прибѣгва къмъ създаването на подобни училища, които фактически нѣма да бѣдатъ нищо друго, освѣнъ отдѣляне на тѣзи двѣ дружини за подготовка на войници, а не на специалисти, на технически подготвени лица за работата по желѣзнопътното и телеграфопощенското вѣдомство. Необходимо е да се увеличи контингентътъ на желѣзничаритѣ, както и на персонала по пошитѣ и телеграфитѣ, но тая необходимостъ не може да бѣде задоволена съ такива школи при двѣте дружини. Както се вижда отъ законопроекта, въ тѣзи школи ще се държи на първо мѣсто на военното възпитание и на последно мѣсто остава да се държи на техническата подготовка, на професионалното образование на лицата, които тамъ ще постѣпятъ. Отъ друга страна, професионалното образование, което биха тамъ добили желѣзничаритѣ и телеграфопощенскитѣ служаци, ще трѣбва да по получатъ едновременно съ отбиване на военната си повинностъ, а тия двѣ работи сѣ несъвмѣстими и никога не могатъ да бѣдатъ постигнати въ единъ кѣсъ периодъ. Ние сме рѣшително противъ милитаризиранието на професионалното образование; ние настояваме и желаемъ, щото професионалното образование да се даде чрѣзъ свободни граждански училища, въ които да постѣпватъ младежи, които дѣйствително могатъ да се подготвятъ за добри желѣзничари и телеграфопощенски служители.

Наредъ съ въпроса за създаването на такива подготвителни професионални училища за желѣзничари и телеграфопощенски служители, необходимо е да се подобри положението на персонала по тия двѣ вѣдомства, за да може да се привлече въ тѣхъ една интелигентна маса, а не да бѣгатъ въ другитѣ вѣдомства, защото тамъ положението е по-добро. Подобрене положението на желѣзничарския персоналъ и телеграфопощенскитѣ служаци ще има за резултатъ единъ напредъ; новитѣ сили ще се увеличатъ, и въ бѣдаше, при развитието на нашата желѣзнопътна мрѣжа

и на телеграфопощенското дѣло; тия послѣднитѣ ще иматъ по-способни лица за работа; отколкото днесъ. Докато, обаче; положението на този персоналъ е таково, каквото е днесъ особено по отношение на заплатитѣ, когато три четвърти отъ него получава заплати по-малки отъ 120—130 л.; докато тия служители държавни живѣятъ въ мизерия въ каквато се намиратъ днесъ, вѣрвайте, г. г. народни прѣдставители, че и най-добритѣ професионални училища не биха могли да намѣрятъ ученици, които да запълнятъ празнотата, която се открива съ разрастването на желѣзнопътната мръжа и на пошитѣ и телеграфитѣ.

Ето защо ние настояваме този законопроектъ да бѣде оттегленъ и професионалното образование за желѣзничаритѣ и телеграфопощенскитѣ служители да се организира по единъ начинъ, който дѣйствително би постигналъ цѣлитѣ, а именно да се създадатъ свободни граждански и професионални училища.

Прѣди да свърша, искамъ да обърна вниманието ви върху послѣдната алинея на законопроекта, въ която се казва: (Чете) „Засмането ваканцитѣ за служаци по шипитѣ вѣдомства става отъ войници, които сѣ служили на дѣйствителна служба въ желѣзнопътната и телеграфнитѣ роти отъ пионернитѣ дружини“. Съ една рѣчь слѣдъ като влѣзе въ сила този законопроектъ и слѣдъ като се откриятъ тия училища както азъ ги наричамъ отдѣления при двѣтѣ дружини, по пошитѣ и желѣзничитѣ могатъ да бѣдатъ приемани вече само лица, които сѣ минали прѣзъ тия училища; които сѣ прѣкарвали тамъ военната си повинностъ. Отъ сегашния текстъ на законопроекта слѣдва, че слѣдъ това тамъ нѣма да бѣдатъ приемани други лица, ще бѣде просто прѣмахнато свободното постѣпване на служба по желѣзничитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ. Това не само не е разумно; но е и крайно пакостно за бъдещето развитие на желѣзничитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ. Желателно е, прочее, да бѣде оттегленъ цѣлиятъ законопроектъ, най-малко да бѣде прѣмахнатъ пунктъ втори на чл. 3.

Прѣседателтъ: Има думата г. Александъръ Ботевъ.

А. Ботевъ: Г-да! Въпросътъ който ни занимава, е доста важенъ. Ако разискванията по него ставаха при други врѣмена и обстоятелства, би могло да се каже много нѣщо за недовѣритѣ, които царятъ въ тия двѣ вѣдомства: желѣзнопътното и телеграфопощенското; но сега, при това положение; ораторитѣ, които се изказаха по този законопроектъ, се въздържаха да говорятъ по-обширно. Тѣ застъпнаха въпроситѣ, всѣки споредъ своето схващане, като изхождаха отъ държавнически интереси. На менъ остава да кажа, или съ други думи да допълня това, което по една или друга причина не бѣ застъпнато отъ тѣхъ.

Г-да! Нека да си признаемъ, че почти всички институции въ нашата страна страдатъ отъ редъ недѣли. Коя е причината на туй — има много причини. Една отъ главнитѣ причини е, че България е млада държава; че въ този късъ периодъ на развитие тя не е могла да попълни и организира всичко туй, както трѣбва и както е организирано въ други по-стари държави и че има известна непълнота и известенъ недостатъкъ, но азъ мисля, че има и причини, които лежатъ въ политиката на нашитѣ управници, на нашитѣ правителства отъ оскободението на България до днесъ. Нека не изпускаме изъ прѣдъ видъ тия причини, ако искаме за въ бъдеще да влѣземъ въ ролята на обновители, въ ролята на зидатели на велика България.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще изтъкна единъ фактъ; констатиранъ отъ всички въ програмитѣ и въ политиката на нашитѣ управници. До днесъ не е имало строга и ясна рѣководна нишка. Имало е програми писани, рекламирани и пропагандирани, обаче, когато политическитѣ или въобще управляющитѣ партии у насъ сѣ дохождали на властъ, много малко, за да не кажа никакъ сѣ обръщали внимание за изпълнение на писаното въ тия програми. Тукъ е именно и коренътъ на злото, че въ нашия държавенъ организъмъ има много недѣли, които ни прѣчатъ, които сѣ ни прѣчили, прѣчатъ и сега въ тѣзи критически врѣмена; когато народната сила е въ най-големия си напѣвъ.

Г. г. народни прѣдставители! У насъ се забѣлѣзва сѣ едно закъснѣване. Всички наши реформи въ държавния строй като-че-ли сѣ реформи сѣ извикани не отъ зрѣло и обстойно обсъждане, ами слѣдъ като нуждата ни е заста-вила, слѣдъ като нуждата ни е удрала по единъ най-осезателенъ начинъ, едва-тогава ние сме се сѣщали, че такава и-таква реформа трѣбва да-прокараме въ нашия държавенъ строй. Законопроектътъ, който сега е поднесенъ на нашето разглеждане и който ни занимава, именно потвър-

ждава по най-очевидиющъ начинъ този изтъкнатъ отъ мене фактъ. Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще кажа, че у насъ при всичко, че имаме една конституция либерална на гледъ, у насъ се пакъ сѣ допуснати кастрови законодателства, съсловни законодателства, които сѣ прѣчили за правилния развой на държавния организъмъ. Не много отдавна въ България имаше военна гимназия при военното училище. Излизаха офицери, подготвени или не, азъ не съмъ компетентенъ да кажа, но-мога да кажа едно, че слѣдъ като тази военна гимназия биде прѣмахната, слѣдъ като останаха два специални курса въ военното училище, офицеритѣ, които излизатъ сега отъ военното училище, не сѣ по-слабо-подготвени, отколкото ония, които още при слѣдването на гимназиалното си образование бѣха въ военното училище като войници.

Другъ единъ фактъ за държавническо нехайство, за прѣстѣпно нехайство е това, че у насъ санитарната подготовка за мирно врѣме и за военно врѣме е била съвсѣмъ недостатъчна, съвсѣмъ неумѣло уредена. Едно врѣме имаме фелдшерски училища; които дадоха известенъ контингентъ добри фелдшери; по-сетѣ, кой-знае по-какви причини, но азъ мисля, поради антагонизма между лѣкарското и фелдшерското съсловие, гражданскитѣ фелдшерски училища бидоха унищожени и санитарното образование се милитаризира; организираха се нѣкакви-си дивизионни санитарни команди, които изкарваха неподготвенъ персоналъ и само прѣди една година стана нужда, щото тия санитарни агенти да допълнятъ своята подготовка по своята специалностъ. Г. г. народни прѣдставители! Въ това отношение народътъ е далечъ да бѣдедоволенъ. Вие знаете, че поради липса на медицински и санитаренъ персоналъ у насъ, днесъ военнитѣ нужди не сѣ задоволени, както трѣбва, а камоли гражданскитѣ нужди. Всички фелдшерски учачици, които има, сѣ напуснати отъ своитѣ фелдшери, и, ако, не дай Боже, казвамъ, се появи нѣкаква епидемия, азъ не знамъ какво би станало. Туй казвамъ, въ връзка съ законопроекта, че сега едвамъ нашата Дирекция на пошитѣ и телеграфитѣ и Дирекцията на желѣзничитѣ сѣ усѣтили нужда отъ подготовка на персонала за нашитѣ телеграфи, за нашитѣ пощи и за нашитѣ желѣзници.

Г. г. народни прѣдставители! Че има въпиюща нужда отъ подготвенъ персоналъ за нашитѣ пощи, телеграфи и желѣзници, туй никой не отрица и азъ вѣрвамъ, че ако нѣкое правителство по-сериозно се заемѣше да уреди този въпросъ, то щѣше да получи единодушенъ вотъ отъ народнитѣ изборници, за да може това дѣло да се постави на по-добра нога. Сега, обаче, така, както ни се прѣдставя законопроектътъ, азъ заедно съ моитѣ другари отъ лѣвицата мислимъ, че този законопроектъ далечъ не може да задоволява тази нужда, за която е прѣдначенъ. Тази реформа е една реформа не добръ обмислена, едностранчива, частична, която далечъ нѣма да даде очакванитѣ резултати. Ако правителството се въодушевява отъ дълга и отъ желанието да прѣдприеме една сериозна реформа, то трѣбва да изучи уредбата и организацията на подобни училища въ орацоналнитѣ страни и да излѣзе съ единъ добръ мотивиранъ законопроектъ за професионалнитѣ училища, да излѣзе съ една програма, която така сѣщо трѣбва да се знае отъ насъ, народнитѣ изборници, и азъ вѣрвамъ, че никой народенъ прѣдставител, който съзнава дълга си, нѣма да откаже да гласува тактъвъ единъ законопроектъ.

Обаче, така, както сега е прѣдставенъ законопроектътъ, поне въ нашето лице, въ лицето на земеделската парламентарна група, нѣма да получи одобрене. Азъ моля тия, които сѣ го внесли, да го оттеглятъ и да ни прѣдставятъ единъ законопроектъ, който ще може да задоволи въпиющата нужда.

Прѣседателтъ: Има думата г. Павелъ Геннадиевъ.

П. Геннадиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Отдавна не бѣхмѣ чули просвѣтеното мнѣние на нашия воененъ капитетъ г. Григоръ Василевъ, бившъ съвѣтникъ и вѣстовой на генералъ Ивановъ. Днесъ се удостоихме да чуемъ неговото мнѣние. Той, слѣдъ като приказва съвсѣмъ малко по законопроекта, излѣзе съ нѣколко клевети и лъсунни, които охарактеризуватъ самия него.

Желѣзнопътното и пощенското дѣло прѣживѣва отъ 1912 г. насамъ една криза, както и всички отрасли въ управлението на страната прѣживѣватъ една криза, както и всички народи днесъ прѣживѣватъ една голяма несобходима криза. Че нѣмаме добръ уредени желѣзници, че нѣмаме добръ уредени пощи и телеграфи, това е известно на всички ни, но че ние имаме много по-добръ уредени желѣз-

ници, много по-добър уредени пощи и телеграфи от много съседни на нас държави, то не подлежи на съмнение. Но да дойде тук да ни се казва, че цѣлиятъ сѣвътъ се оплакват от нашите желѣзници, от нашите пощи и че всичко това дохождало до ушите на г. Василева и то все от чужденци, то е много казано. Азъ съмъ убѣденъ, че до ушите на г. Григоръ Василева нито единъ чужденецъ не се е доближавалъ да пошепне и да се оплаче от нашите желѣзници и от нашите пощи, защото ако въ нашата страна се указва нѣкому по-големо съдѣйствие, то най-големо е съдѣйствието, което се указва на чужденците, и това го правимъ съ пълно съзнание, че трѣбва да го правимъ, защото имаме нужда отъ всички тия чужденци да ни подкрѣпватъ въ извънни случаи.

Г. Григоръ Василевъ заяви, че желѣзниците въ Сърбия били наредени по образцовъ начинъ. Възможно е Г. Григоръ Василевъ много пъти ни се е хвалилъ съ Сърбия; има мнозина тукъ, които много пъти сѣ се хвалили съ сръбските работи, но има мнозина отъ насъ, които сѣ намирали недѣзи въ сръбските работи и ние сме свидѣтели какви резултати дадоха тия недѣзи. Въ всѣки случай, заявлението на г. Григоръ Василева тукъ, какво българското Министерство на желѣзниците е заявило на германското, че не разполага нито съ единъ машинистъ, нито съ единъ желѣзничаръ, за да управлява желѣзниците, е една нагла лъжа. Има други сериозни причини, които сѣ накарали правителството да постѣпи тъй, но това, което той каза е съвършено невѣрно.

Г. Григоръ Василевъ се нахвърли и съ една клевета отвратителна, недостойна за никого отъ насъ тукъ, че днешниятъ министъръ на желѣзниците отишълъ дотамъ, щото, не само не оказвалъ абсолютно никакво съдействие на военните власти въ тия критически врѣмена за България, но на всѣка стѣпка е прѣчилъ на Военното министерство, на военните власти и на Главната квартира. Г. Григоръ Василевъ трѣбваше да прочете законите въ тая страна за военното врѣме, за да разбере, че господаръ на желѣзниците въ военното врѣме не е министърътъ на желѣзниците, но има други, които сѣ господари, и тия други сѣ военните власти. Тѣй щото, нѣмаше защо да се хвърля този упрѣкъ, тази клевета, че министърътъ на желѣзниците въ това врѣме по-малко отъ всички свои другари не се въодушевява отъ изпълнението на своя дългъ, ами желалъ на всѣка цѣна и на всѣка стѣпка да прави прѣчки на военните власти. Азъ не мога да намѣря думи, съ които да охарактеризирамъ тази долна, отвратителна клевета на г. Григоръ Василева, пустната тукъ, въ Народното събрание.

Що се отнася до самия законопроектъ, отъ начина, по който е написанъ отъ врѣмето, въ което ни се поднася на гласуване, азъ заключавамъ, че има въпиюща нужда въ тия врѣмена, за да се внесе този законопроектъ, и, проникнатъ отъ тия именно въпиющи нужди, азъ ще гласувамъ за законопроекта.

Прѣседателътъ: Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Г. Г. народни прѣдставители! Има нѣкои хора, които гледатъ съ недовѣрие на всичко това, което се внася въ Народното събрание по учебното дѣло отъ Министерството на войната, като-че-ли Министерството на войната не е въ състояние да организира никое учебно дѣло и да даде нѣщо полезно на страната съ своята организация. Досега, споредъ моего мнение, Военното министерство е дало доказателство, че прѣдприетите отъ него организации по учебното дѣло сѣ дали най-добри резултати. Нашето военно училище досега е дало едно голѣмо количество офицери достойни, офицери образовани, офицери трудолюбиви, които можаха да поставятъ съ своята си дѣятелностъ нашата армия на оная висота, на онова положение, че да заслужава тя уважението на нашите приятели и на нашите противници.

А. Ботевъ: Никой нищо не е казалъ сега противъ офицерите, г. Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Отъ категорията на тѣзи училища, които сега искатъ да се въведатъ у насъ, съществува отдавна едно училище пакъ по военното вѣдомство, което е дало пакъ най-добри резултати — то е машинното училище при флота въ Варна.

Х. Бояджиевъ: Туй е вѣрно.

К. Панайодовъ: Това училище въ началото бѣше устроено пакъ съ едно такова законче отъ 5—10 членчета. Но понеже то влѣзе въ рѣцѣтъ на Военното министерство и понеже Военното министерство съ своите инструкции и наставления го постави въ единъ добъръ редъ, въ това училище взеха да постѣпватъ не само младежи, които по наборъ отиваха въ флота, но взеха да постѣпватъ момчета отъ всички учебни заведения и отъ доста добри сѣмейства, момчета отъ 15—18 годишна сѣзрѣстъ. И ако вземете сега да прѣбродите България вие ще намѣрите и въ военните арсенали, и въ фабриките, и въ заводите, и въ частните заведения машинисти излѣзли именно отъ туй училище въ Варна, което бѣше устроено съ такова законче прѣди 18 г. Азъ, г. г. народни прѣдставители, гледамъ на тия училища, които искатъ да се устроятъ сега съ този законопроектъ, както на това училище при флота въ Варна, което сѣщо така бѣше устроено. И като имаме вѣра въ способностите на нашето Военно министерство да организира добъръ едно техническо училище, азъ съмъ увѣренъ, че тия училища, които сега се устройватъ съ този законопроектъ въ такъвъ скромнъ видъ, въ бъдещето ще дадатъ единъ голѣмъ контингентъ на добъръ възпитани, на добъръ обучени служещи по желѣзниците, телеграфите и пощите.

Обяснимо е за менъ гледището на социалистите. Тѣ казватъ ние сме противъ този законопроектъ, защото вие съ него искате да милитаризирате службата по пощите и телеграфите. Тѣ въобще искатъ, стараятъ се отъ свое гледище, да отхвърлятъ всѣкаква намѣса на Военното министерство въ учебното дѣло по пощите, телеграфите и желѣзниците. Но, г. г. народни прѣдставители, тѣ не сѣ прави да се противопоставятъ специално на тоя законопроектъ, защото, ако се види какво се говори въ мотивите на този законопроектъ, ще се забѣлжи, че въ тия училища ще постѣпватъ не само тия младежи, които по наборъ попадатъ въ пионерните дружини, специално въ желѣзнопътната и телеграфопощенската роти, но ще постѣпватъ и доброволци отъ всички училища. Даже е казано въ мотивите, какъвъ образователенъ цензъ ще се иска за постѣпващите въ тия учебни заведения. Значи, ще се допускатъ да постѣпватъ младежи отъ всички учебни заведения съ извѣстно образование. Отъ туй се вижда, че нѣма за задача Военното министерство да вземе да ограничи постѣпването и да каже: азъ ще приемамъ само тия и тия. Тия училища ще бѣдатъ поставени подъ контрола на Военното министерство, а отъ наше гледище това е по-добро, защото ще има по-добра дисциплина по-добъръ редъ и ще се учатъ по-добъръ момчетата, които ще влизатъ въ тия училища.

Та, искамъ да кажа, г. г. народни прѣдставители, даже отъ гледището на социалистите, тѣхните възражения по този законопроектъ не издържатъ критика.

За менъ е странно, че се противопоставиха на законопроекта прѣдставителятъ на Демократическата партия, г. Григоръ Василевъ и прѣдставителятъ на Земледѣлската партия, г. Александъръ Ботевъ.

А. Ботевъ: По принципъ сме за, но законопроектътъ не е пълнъ, искаме по-сериозна работа.

К. Панайодовъ: Вие настоявате този законопроектъ да не бѣде гласуванъ сега-за-сега, а да се внесе особенъ законопроектъ за професионалното образование. Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че вмѣсто да чакаме съ нѣкой общъ законопроектъ за общо професионално образование, да въведемъ тия училища, много по-хубаво ще направимъ, ако гласуваме този законопроектъ като прѣдоставимъ на Военното министерство впоследствие да уреди съ инструкции и положения, както програмата, така сѣщо и детайлите за правата и задълженията на тия, които ще постѣпватъ въ тия училища.

Азъ намирамъ съвършено неправъ упрѣка на г. Григоръ Василева, че тукъ не се е явилъ нито единъ министъръ, нито военниятъ министъръ, нито министърътъ на желѣзниците, да даде подробни обяснения, защо иска създаването на тия училища, защото, споредъ моего мнѣние, повече отъ това, което е казано въ мотивите на законопроекта, не може да се каже, и азъ не виждамъ да е нужно да се даватъ повече обяснения. Това е толкова ясно и изчерпателно — азъ не зная дали г. Григоръ Василевъ е прочелъ тия мотиви или не — че нѣма нужда при тия мотиви да се казва нѣщо повече. Слѣдователно, този упрѣкъ не трѣбваше да се отправя отъ г. Григоръ Василевъ, нито къмъ единия министъръ, нито къмъ другия, но той отправя този упрѣкъ противъ тѣхъ, макаръ че отсъствуваха и не само противъ тѣхъ, но даже противъ прѣдшествени-

ника на г. военния министър, като каза, че той не бил уредил никакъв курс за подофицери, и, най-главно, че той заявил в Събраниято, че нямаме нужда от подофицери. Тръбва да забързва, г. г. народни представители, че г. Григоръ Василевъ от година и половина насамъ се явява винаги съ едни такива декларации по всички въпроси по военното въдмство, като че-ли е най-въщо лице въ България по това въдмство. Въроятно тѣзи знания сж от тогава, когато бѣше прикомандиранъ къмъ втората армия и от тогава счита за своя обязаностъ да хвърля упрѣкъ върху всички лица, които не сж били приятни на тогояз или оногояз. Отъ сжщия характеръ е и този упрѣкъ, защото азъ съмъ присѣствувалъ тукъ въ Събраниято прѣзъ всичкото врѣме и азъ не съмъ чулъ да каже прѣдшественикътъ на г. военния министър, че нямаме нужда отъ подофицери. Той не е казалъ това, а това си го измисля г. Григоръ Василевъ. Както виждате, неговото желание да подготви персоналъ за пощитѣ и телеграфитѣ се изразява въ този законопроектъ и той е авторътъ на този законопроектъ.

И така, г. г. народни представители, азъ мисля, че ние трѣбва да приемемъ този законопроектъ, като бждемъ напълно увѣрени, че Военното министерство, както можа да уреди Военното училище достойни офицери за нашата армия, както можа да уреди Машинното училище при флота въ Варна, да даде много полезни и въщи работници за войската и за частнитѣ фабрики и заводи, така сжщо Военното министерство ще сумѣе да постави и тия училища на такава висота, щото да бждатъ полезни, както за войската въ военно врѣме, така и за пощитѣ, телеграфитѣ и желѣзницитѣ въ мирно врѣме.

Прѣдседателъ: Има думата г. военниятъ министър.

Министъръ генералъ К. Найденовъ: Г. г. народни представители! Азъ видѣхъ, че въ дневния редъ е поставенъ и този законопроектъ, който сега се разглежда, и понеже имамъ извънредно много прѣгрупана работа — за която няма какво да ви обяснявамъ — заради туй помолыхъ моя колега, г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, да слуша какво се говори и да ме освѣтли въ главни черти по говоренето. За мене би било най-добрѣ да бжда тукъ да чуя кой какво говори, да си взема бѣлѣжки, както правя всѣкога, и да използвамъ това, което може да се използва защото измежду многото приказвания има и много, което е полезно, отъ което можемъ да извлѣчемъ полза. И затуй сега, когато ми се съобща, че този законопроектъ вече се разглежда и по него вече се говори, азъ побързахъ да дойда. Г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи бѣше тѣй добъръ да ми каже въ общи черти какво е договорено и азъ ще се помѣча да дамъ нѣкои кѣси обяснения. Тѣй щото, г-да, ще моля да не се счита, че е извѣстно незачитане или прѣнеобрѣжение къмъ народното прѣдставителство, дѣто съмъ закъснѣлъ, защото менъ ми се чини, че никой отъ васъ нѣма да отрече тази неосложна, неминуема работа, която изисква да прѣтеглямъ всѣка една минута — и тукъ, и въ министерството, и дома, и въ Министерския съветъ и т. н. — и кѣдѣ мога да я раздѣля. Така че, казвамъ, това не е направено отъ прѣнеобрѣжение, а просто отъ невъзможност, и сега, бързамъ да кажа нѣколко думи и да отида да продължа работитѣ, които съмъ оставилъ и които ме чакатъ.

Този законопроектъ, г. г. народни представители, е внесенъ отъ моя прѣдшественникъ. За да го внесе той, както е казано въ мотивитѣ, му е послужило за основа и потикъ това, което сме прѣживѣли прѣзъ миналитѣ войни, прѣзъ 1912 и 1913 г. Дѣйствително, бѣше хубаво да бѣ миналъ този законопроектъ, макаръ че училищата, които бихме основали слѣдъ неговото минаване тукъ, нѣмаше да могатъ да ни помогнатъ кой знае какво за тази война; но всетаки тѣ пакъ щѣха да дадатъ нѣщо. Азъ не зная по какви причини не е могълъ да мине. Нѣкои се очудватъ защо сега съмъ го внесълъ, когато, може би, за тази война нѣма да ни послужи, и, подтиквани отъ добри пожелания, тѣ казватъ, понеже подиръ тази война за дълго врѣме нѣма да има войни, ние ще можемъ прѣспокойно да проектираме, да правимъ програми, да организираме, да разсѣждаваме и т. н. Ние изхождаме малко отъ други съображения; ние казваме: готви се всѣкогашъ, защото войната не се знае кога може да ти се наложи. Ние военнитѣ изхождаме отъ тѣзи съображения. Слѣдователно, азъ искахъ да използвамъ настоящата сесия, за да може да мине този законопроектъ, та да можемъ да почнемъ да при-

гостояваме работитѣ за неговото изпълнение, защото г. г. народни прѣдставители, извѣстно ви е, че само едното рѣшение на Народното събрание не е достатъчно; да кажемъ: днесъ вземемъ рѣшение, утрѣ имаме училище. Има подготовителна работа, г-да, има организаторска, има създателска работа, за да може да почне да функционира това училище; обаче ние не можемъ да започнемъ никаква работа въ тази посока, додѣто нѣмаме вота на народното прѣдставителство. Ето защо да не ви се види чудно, че искамъ да мине този законопроектъ, за да започнемъ работата даже отъ сега и щомъ стане възможно да бждемъ готови да отворимъ това училище.

Сега, нѣколко думи за паждата отъ това училище. До сега въ армията си служимъ, както ви е извѣстно, за подготовката на подофицерски персоналъ, за подготовката на технически персоналъ по желѣзницитѣ, по пощитѣ, по телеграфитѣ, по арсеналитѣ и т. н., съ курсоветѣ при самитѣ части, защото училища не сме имали. Обаче, врѣмената се разиватъ, врѣмената отиватъ толкозъ бързо напредъ, техниката толкозъ напредва, че вече съ тия курсове не могатъ да се удовлетворяватъ сложнитѣ нужди на днешното врѣме, а се появява необходимостъ да се отворятъ училища съ обмислени по-широки програми, съ основателни прѣподавания на прѣдметитѣ, съ изпити, съ удостоверявания и т. н. Слѣдователно, врѣмето изисква да откриемъ постепенно училища за всичкитѣ тѣзи нѣща, за които досега си служехме съ школитѣ въ частитѣ. Такива училища откриваме постепенно, както се посочи отъ нѣкои господа прѣждеговоривши оратори и азъ не считамъ за нужно да повтарямъ казаното; пакъ ще отворимъ и за другитѣ отрасли училища.

Сега въпросътъ не е за подофицерски училища или други нѣкакви си, а за техническо училище по желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ. Извѣстно ви е, г. г. народни прѣдставители, че пощитѣ или по-добрѣ служащитѣ, чиновницитѣ по пощитѣ, желѣзницитѣ и телеграфитѣ и безъ туй, по сѣществующитѣ закони, въ военно врѣме, сж милитаризирани или по-скоро да кажемъ, тѣхъ трѣбва да ги гледаме като военни още отъ мирно врѣме. Ние тѣхъ не ги викаме въ частитѣ, защото тѣ служатъ тѣй сжщо въ части, които служатъ на армията; желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ въ днешно врѣме сж толкозъ нужни за воденето на една война, колкото сж нужни пушкитѣ, топоветѣ и т. н. Слѣдователно, ние не вземаме желѣзничаритѣ, не вземаме служащитѣ по пощитѣ, а само обявяваме, че взематъ мобилизационното си назначение, значи носятъ военната ти служба на своитѣ мѣста! Тая служба въ военно врѣме, макаръ че е техническа, специална — желѣзничарска, пощенска и телеграфна — си има своитѣ особености, които не могатъ да се учатъ въ други училища, не могатъ да се учатъ другаде, а се учатъ въ армията. Чиновницитѣ по пощитѣ, телеграфитѣ и желѣзницитѣ досега сж комплектувани отъ разни страни, но има много отъ тѣхъ, които сж излѣзли отъ макаръ и слабитѣ курсове на кадритѣ въ армията. Прѣкаранитѣ войни прѣзъ 1912 и 1913 г., а тѣй сжщо и тази война, показватъ, че най-добрѣ схващатъ, най-добрѣ разбиратъ и най-добрѣ носятъ служба въ военно врѣме онѣзи хора, които сж излѣзли отъ армията, макаръ, може би, въ техническо отношение нѣкаждъ да куцатъ и ще куцатъ, защото досегашната имъ подготовка бѣше слаба. Слѣдователно, ние виждаме първо нуждата, щото тѣзи хора, колкото е възможно повече да бждатъ подготвени въ редоветѣ на армията, за да могатъ да носятъ, както трѣбва специалната служба въ врѣме на война и второ, да имъ добавимъ онова, което може би имъ липсваше досега въ техническо отношение и ние ще го добавимъ чрезъ това училище.

Нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители нарѣкоха този законопроектъ кратъкъ, едностранчивъ и въобще непълненъ. Азъ мисля, г-да, че нѣма нужда Народното събрание да ни дава единъ законъ съ всичкитѣ подробности за едно подобно училище. Ние искаме вота, ние искаме разрѣшението, ние искаме заповѣдта, тѣй да се каже, на народното прѣдставителство, да откриемъ такова училище и да го организираме. Какъ ще го организираме, каква ще бжде програмата му, курсоветѣ, изпититѣ и цензътъ, на който трѣбва да отговарятъ хората, които поставяватъ, какви права ще иматъ тѣ отсѣтнѣ въ страната, това нѣщо ще се реди въ подробности отъ програмитѣ, и каквото трѣбва пакъ ще се внесе въ Народното събрание за одобрѣние.

Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че слѣдъ това, което нашата армия е родила въ течение на толкозъ де-

сетки години, че слѣдъ това, което нашата армия е извършила въ послѣднитѣ 5—6 години, ние можемъ да имаме довѣрие въ нашитѣ офицери, събирали наука въ разни държави, въ разни академии, въ нашитѣ офицери, излѣзли отъ нашитѣ училища, които съ своето трудолюбие, съ своята неуморна работа и съ своето разбиране на службата, показана, че ще могатъ да уредятъ онѣзи институти, които се касаятъ до армията, които се касаятъ до нейното усъвършенствуване, че ще могатъ да ги уредятъ дотолкова щото да могатъ да служатъ и на държавата. Мисля, че ще бѣде много несправедливо, ако и слѣдъ туй, което виждате, се пораждатъ нѣкакви съмнѣния, дали ще можемъ да наредимъ едно такова училище, азъ ви моля, г-да, да нѣмате това съмнѣние. Ако виждате въ армията нѣкои работи, които куцатъ бѣдете увѣрени, че и ние ги виждаме, и ние вземаме мѣрки и се надѣваме, че съ вашата помощъ ще можемъ да ги отстранимъ, и ще можемъ да дойдемъ до едно сравнително по-големо съвършенство. До перфектностъ, каквато всѣки единъ отъ насъ може да желае, не ви обѣщавамъ, дали ще можемъ да дойдемъ, защото такава перфектностъ не съществува никѣдъ, г-да. И въ най-старитѣ, най-съвършенитѣ армии, тамъ, дѣто ходимъ да събирме наука, и тамъ ще намерите нѣкои, разбира се, по-малки недостатѣци, отколкото у насъ; но това, което имаме ние, което сме постигнали за този късъ срокъ, съ тѣзи оскѣдни срѣдства, чини ми се, че всѣки ще разбере, че не е малко, а съ старанието, което полагаме, ще постигнемъ още повече. Ето защо, повтарямъ, недѣйте има съмнѣние, че ще можемъ да уредимъ това училище. Ние ще предложимъ и други законопроекти, за други училища и бѣдете увѣрени, че и тѣхъ ще уредимъ, стига да имаме вашата помощъ, защото тя е необходимо нужна въ много отношения.

Ето защо, г. г. народни прѣдставители, като повтарямъ, че този законопроектъ е билъ прѣдставенъ отъ моя прѣдшественникъ и като признавамъ, че има нѣкои работи, които могатъ още да се попълнятъ, въ него, моля, да бѣде приетъ по принципъ и да бѣде изпратенъ въ комисията по Военното министерство за по-нататѣшни проучвания и попълвания, каквито намеримъ за нужни. (Ръкоплѣскания въ дѣсницата и дѣсни центъръ)

Прѣдседателъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ.

Министъръ Н. Апостоловъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ отсъствувахъ по служба и не можахъ да чуя едного отъ ораторитѣ на лѣвицата, който е хвърлил нѣкои упрѣци по вѣдомството на пошитѣ, телеграфитѣ и желѣзницитѣ, и лично на мене. Не можахъ да ми прѣдадатъ точно въ какво се състоятъ обвиненията му, но най-същественото се състои въ това, че азъ, като министъръ на желѣзницитѣ, въ днешно врѣме, когато се води война, не само, че не съмъ давалъ своето съдѣйствие на щаба на дѣйствующата армия, а напротивъ, съмъ прѣчелъ. То е едно обвинение, което ме изненадва, г. г. народни прѣдставители, и азъ само съ възмущение мога да го отхвърля. Ако г. Григоръ Василевъ — той, мисля, е казалъ тия обвинения — имаше нѣкакви данни, длъжностъ му бѣше да ги провѣри и тогава да излѣзе отъ трибуната на Народното събрание и да обвинява единъ министъръ. Вчера и днесъ въ Министерството на войната имаше една комисия, която се състоеше отъ г. военния министъръ, отъ мене, отъ началникъ щаба на дѣйствующата армия, г. генералъ Жостовъ, директора на желѣзницитѣ и подполковникъ Николовъ, заведующъ движението на желѣзницитѣ, като прѣдставителъ на щаба на армията. Имаше нѣкои недоразумѣния между цивилното и военното вѣдомства по желѣзницитѣ и ние по всѣкакъвъ начинъ се мѣчимъ да ги изравнимъ; и въ този часъ, слава Богу, успѣхме ние двамата министри и началникътъ щаба на армията Жостовъ да отстранимъ съществующитѣ търкания. Но азъ умишлено да прѣча въ днешно врѣме, намирамъ това обвинение толкозъ смѣшно, колкото и безосновно, и азъ съжалявамъ, че не бѣхъ тука да чуя г. Григоръ Василевъ, за да отговоря на обвиненията му. Но както той билъ казалъ, че, че на мѣри случай да излѣзе съ данни нарѣка, тогава и азъ съ данни нарѣка ще му отговоря.

Прѣдседателъ: Ще се гласува. Които приематъ законопроекта за откриване на желѣзнопътни училище при желѣзнопътната дружина и телеграфоопощенско при телеграфната дружина, на първо четене, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Приетъ.

Съгласно правилника и заявлението на г. министра на войната, ще се изпрати въ комисията.

Слѣдующиятъ пунктъ отъ дневния редъ е: първо четене на законопроекта за паричното доволствие на въздухоплавателитѣ: авиаторитѣ, балониститѣ и наблюдателитѣ въ армията.

Моля г. секретаря да го прочете.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателя г. д-ръ И. Момчиловъ)

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

„М О Т И В И

къмъ законопроекта за паричното доволствие на въздухоплавателитѣ: авиатори, балонисти и наблюдатели отъ армията.

Извѣстно е, че службата по въздухоплаването, както въ военно, така и въ мирно врѣме, е съпроводена съ рискъ за живота на авиаторитѣ, балониститѣ и наблюдателитѣ (въздухоплавателни пасажери) по особеността на службата и дефектитѣ на апаратитѣ, които не могатъ да се прѣвѣдятъ и избѣгнатъ. На такава опасностъ въ мирно врѣме не сѣ изложени другитѣ г. г. офицери и должностни чинове отъ армията при изпѣлнение на служебнитѣ си обязанности.

Отъ друга страна, назначението на служба на офицеритѣ и должностни чинове въ аеропланнитѣ и балоннитѣ роти не става по разпорѣждането на началството, а по желание.

Слѣдователно, за да може, при наличностъ на поменатия рискъ, да се привлѣкатъ повече желающи за обучение по въздухоплаването, необходимо е да се даватъ на авиаторитѣ, балониститѣ и наблюдателитѣ нѣкои привилегии и права по службата, каквито иматъ служащитѣ въ въздухоплавателнитѣ части въ разнитѣ европейски армии, а именно:

1. Въ случай на тѣлесна поврѣда при носенето на въздухоплавателната служба, да имъ се дава инвалидна пенсия по съответствената категория за военно врѣме, споредъ служебното положение на служащия.

2. Годишнитѣ, прѣкарани на служба, като пилотъ-авиатори и балонисти, да се считатъ за пенсия съ коефициентъ 1½, когато тѣ сѣ изпѣлнили прѣзъ годината прѣвѣденитѣ летения.

3. На авиаторитѣ, балониститѣ и наблюдателитѣ да се дава добавъчно възнаграждение за врѣмето, прѣкарано въ летение, споредъ положението за носене въздухоплавателната служба, изработено отъ Инженерната инспекция и утвѣрдено отъ министра на войната.

По горнитѣ съображения, моля, Събранието да даде на правителството исканото въ случай съгласие, като приеме приложенния законопроектъ.

София, юний 1915 г.

Министъръ на войната, генералъ-лейтенантъ: **Фичевъ**.

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за паричното доволствие на въздухоплавателитѣ: авиатори, балонисти и наблюдатели отъ армията.

„Чл. 1. Офицеритѣ, чиновницитѣ и должностни чинове авиатори, балонисти или наблюдатели (въздухоплавателни пасажери), когато получатъ тѣлесна поврѣда при носенето на въздухоплавателната служба въ мирно време, получатъ инвалидна пенсия по съответствената категория за военно врѣме, споредъ служебното имъ положение.

„Чл. 2. Годишнитѣ, прѣкарани на служба като пилотъ-авиатори или балонисти, се считатъ за право на пенсия съ коефициентъ 1½, когато пилотитѣ-авиатори и балонисти сѣ изпѣлнили прѣзъ годината всички летения, прѣвѣдени въ положението за носене въздухоплавателната служба, което ще бѣде изработено отъ Инженерната инспекция и утвѣрдено отъ министра на войната.

„Чл. 3. Служащитѣ-авиатори, балонисти и наблюдатели отъ армията получаватъ добавъчно възнаграждение за времето, прѣкарано въ лѣтене, споредъ поменатото въ прѣдидущия членъ положение.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетенния законопроектъ, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Приема се.

И този законопроектъ ще отиде въ комисията и слѣдъ това ще се тури на дневенъ редъ.

Слѣдвациятъ пунктъ отъ дневния редъ е: първо четене на законопроекта за разрешеніе построяването на здание за хирургически павильонъ при новата първостепенна държавна болница въ Пловдивъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь М. Зелковъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за разрешеніе построяването на здание за хирургически павильонъ при новата първостепенна държавна болница въ гр. Пловдивъ.

Г. г. народни прѣдставители! Понеже отъ една страна Пловдивската първостепенна държавна болница се помѣщава въ едно старо, тѣсно, негодно и неотговаряше на изискванията за една първостепенна държавна болница здание и понеже отъ друга страна се забѣлѣзва едно постоянно нарастване на нуждающитѣ се отъ болнично лѣкуване болни, то нуждата за построяване едно пригодно за цѣльта разрешеніе се е почувствувала отдавна и за тая цѣль е избрано и опрѣдѣлено още поѣзъ 1909 г. подходящо мѣсто, което е отстъпено отъ Пловдивската градска община даромъ на държавата. Още тогава сѣ били изработени нужнитѣ планове, но постройката не е била започната, понеже не е билъ поѣдвиденъ потоѣбниятъ кредитъ въ държавния бюджетъ. Градътъ Пловдивъ, освѣнъ че по население е втори въ царството и центръ на цѣла Южна България, но се и намира въ близко сѣдство съ новитѣ земи и въ него идватъ да търсятъ медицинска помощъ много болни, така че става наложително да се започне въ най-скоро врѣме построяването на едно солидно и снабдено съ всички модерни изисквания здание, което да задоволява за въ бѣдше нуждитѣ на многохилядното население отъ окръга и сѣдното население отъ новоосвоенитѣ земи.

Ето защо, като внасямъ за разглеждане въ XVII-то общочовено Народно събрание поѣложения тукъ законопроектъ за разрешеніе построяването на здание за хирургически павильонъ при новата първостепенна държавна болница въ Пловдивъ, моля г. г. народнитѣ прѣдставители да го вотираатъ, за да се задоволи една отъ най-насъщнитѣ нужди на страждущото население отъ цѣлата Южна България и сѣднитѣ новоосвоени земи.

София, ноември 1914 г.

Министъръ-прѣдседателъ и министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве: Д-ръ В. Радославовъ

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за разрешеніе построяването на здание за хирургически павильонъ при новата първостепенна държавна болница въ гр. Пловдивъ.

„Членъ единственъ. Разрѣшава се да се построи здание за хирургически павильонъ при новата първостепенна държавна болница въ гр. Пловдивъ, като нужниятъ за това кредитъ отъ 500.000 л. да се впише въ бюджета на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетения законопроектъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приемъ.

Който е съгласенъ сега да стане второто четене на законопроекта, моля, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Приемъ се.

Секретарь М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за разрешеніе построяването на здание за хирургически павильонъ при новата първостепенна държавна болница въ гр. Пловдивъ.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетеното заглавие, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приемъ се.

Секретарь М. Зелковъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Разрѣшава се да се построи здание за хирургически павильонъ при новата първосте-

пенна държавна болница въ гр. Пловдивъ, като нужниятъ за това кредитъ отъ 500.000 л. да се впише въ бюджета на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетения членъ отъ законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приемъ се.

Слѣдвующиятъ пунктъ отъ дневния редъ е: първо четене на законопроекта за вдигане нови етажи въ Александровската болница.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за вдигане нови етажи въ Александровската болница.

„Членъ единственъ. Разрѣшава се да се направятъ нови етажи надъ сега съществуващитѣ павильони въ Александровската болница въ гр. София. Сумата за тая цѣль отъ 300.000 л. да се вземе отъ § 27 на тазгодишния бюджетъ на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетения законопроектъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приемъ се.

Които сѣ съгласни сега да стане и второто четене на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приемъ се.

Секретарь М. Зелковъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за вдигане нови етажи въ Александровската болница.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетеното заглавие, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приемъ се.

Секретарь М. Зелковъ: (Чете)

„Членъ единственъ. Разрѣшава се да се направятъ нови етажи надъ сега съществуващитѣ павильони въ Александровската болница въ гр. София. Сумата за тая цѣль отъ 300.000 л. да се вземе отъ § 27 на тазгодишния бюджетъ на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството.“

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетения членъ отъ законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приемъ се.

Слѣдвующиятъ пунктъ отъ дневния редъ е: първо четене на законопроекта за допълнение закона за опазване общественото здраве.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь М. Зелковъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за допълнение закона за опазване общественото здраве.

Въ новозаетитѣ отъ България земи въ Струмишко и Гюмюрджинско има заваренъ санитаренъ персоналъ: лѣкари, аптекари, жболѣкари и акушерки, положението на които трѣбва да се уреди.

Прѣди войната, въ турската империя е имало българи: лѣкари, аптекари, жболѣкари и акушерки, които сѣдени съ редовни документи за свършване наукитѣ си, сѣ практикували въ разнитѣ части на империята било частно, било на общинска, държавна или екзархийска служба. Мнозина отъ тия българи слѣдъ войната сѣ се прѣселили въ царството и тѣхното положение трѣбва да се уреди.

Осѣнъ това, въ странство се намиратъ българи лѣкари, които слѣдъ като сѣ свършили своитѣ науки и сѣ уредили отбиването на своята военна повинность, сѣ завърнали и установили да практикуватъ медицината въ държавитѣ, дѣто сѣ свършили. Нѣкои отъ тия българи сѣ изявили желание да се завърнатъ въ България, но прѣдъ видъ дългото врѣме изминало откакъ сѣ свършили нау-

житъ си, молятъ да бъдат допуснати въ България, безъ да държатъ установения колоквиумъ.

И най-сетнѣ, прѣзъ врѣме на войната, държавата бѣ принудена да приеме на военна и гражданска служба, както и на служба въ „Червенъ кръстъ“ нѣколко чужденци лѣкари и фелдшери. Нѣкои отъ тия послѣднитѣ сѣ останали още на служба въ България и тѣхното положение, макаръ и врѣменно, ще трѣбва да се уреди.

Върховниятъ медицински съвѣтъ при повѣреното ми министерство се е занималъ съ горнитѣ четири въпроси и като е взелъ прѣдъ видъ: 1) че е справедливо, щото законно придобититѣ права на заварени санитаренъ персоналъ въ новозаетитѣ земи да се запазятъ; 2) че е справедливо, щото законно придобититѣ права на българитѣ лѣкари, аптекари, зѣболѣкари и акушерки въ бившата турска империя да се признаятъ слѣдъ прѣселването имъ въ България; 3) че българитѣ лѣкари, които практикуватъ въ странство съ редовни дипломи, които сѣ уредили своята военна повинностъ и които сѣ взели участие въ послѣдната война и прѣдъ видъ нуждата отъ лѣкари въ България е справедливо да имъ се разрѣши свободна практика въ страната и 4) че прѣдъ видъ службата на чуждестраннитѣ лѣкари въ най-труднитѣ за България врѣмена и прѣдъ видъ нуждата отъ лѣкари въ страната, е необходимо да се задържатъ врѣменно на служба, е изказалъ мнѣние въ смисълъ на приложението тукъ законопроекта. Като сподѣлямъ това мнѣние на Върховния медицински съвѣтъ, имамъ честь да прѣдставя на одобрене отъ Народното събрание нѣкия законопроектъ.

София, май 1914 г.

Министъръ-прѣседателъ и министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве: **Д-ръ В. Радославовъ**

„ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за допълнение закона за опазване общественото здраве.

Къмъ чл. чл. 123, 140 и 141 отъ закона за опазване общественото здраве се добавятъ слѣдующитѣ забѣлѣжки:

I. Признава се правото на практика по медицината, аптекарството, зѣболѣкарството и акушерството въ царство България, безъ подлагане на колоквиумъ, само на тия лѣкари, аптекари, зѣболѣкари и акушерки, които иматъ редовни дипломи за свѣршване наукитѣ си, които сѣ български подданици по новото положение, които владѣятъ писмено и устно български езикъ и които реокупацията е заварила да практикуватъ по турскитѣ закони званието си въ новитѣ земи.

II. Признава се правото на практика по медицината, аптекарството, зѣболѣкарството и акушерството въ царство България, безъ подлагане на колоквиумъ, на всички български лѣкари, аптекари, зѣболѣкари и акушерки, които сѣ снабдени съ редовни дипломи за свѣршване наукитѣ си, които до прѣди освободителната война сѣ практикували законно званието си, било частно, било на екзархийска или общинска служба, въ цѣлата турска империя и които сѣ прѣселили у насъ до издаването на настоящето допълнение на закона за опазване общественото здраве.

III. Разрѣшава се свободна практика въ царството, безъ подлагане на колоквиумъ на лѣкаритѣ българи, които сѣ взели участие въ миналата война, които сѣ свѣршили въ странство прѣди 17 септемврий 1912 г., които слѣдъ свѣршване наукитѣ си и уреждане военната си повинностъ не сѣ сѣ върнали въ България и които иматъ не само право на практика въ страната, дѣто сѣ свѣршили, но сѣ и упражнявали професията си тамъ до тази дата, било частно, било на нѣкаква служба.

Упоменатитѣ въ тая забѣлѣжка лѣкари могатъ да се ползватъ отъ прѣвиденитѣ права, ако се върнатъ и установятъ въ царството въ единъ срокъ отъ шесть месеца, слѣдъ промулгирането на настоящето допълнение.

IV. Разрѣшава се назначението на държавна, окръжна или общинска служба съ право на практика въ царството за единъ периодъ отъ двѣ години, начинающа отъ промулгирането на настоящето допълнение, на лѣкаритѣ и фелдшеритѣ чужди подданици, които сѣ взели участие прѣзъ врѣметраенето на военнитѣ дѣйствиа прѣзъ врѣме на война, било като лѣкари и фелдшери на гражданска или военна служба, било като такива на служба при дружеството „Червенъ кръстъ“. Правото на практика се прѣкрътава съ напускане на службата.

V. Аптекаритѣ, притежатели на аптеки въ новоосвободенитѣ земи, които сѣ заварени отъ нашата реокупация и

които притежаватъ редовни дипломи за правоспособностъ, признати отъ Върховния медицински съвѣтъ, съгласно пунктъ I отъ настоящето допълнение, ще се ползватъ съ право на притежание на аптекитѣ си, съгласно чл. 141 отъ сега дѣйствующия законъ за опазване общественото здраве, т. е. съ право на лична концесия, ако до 1 ноемврий 1914 г. уредятъ аптекитѣ си, съгласно изискванията на нашитѣ законоположения.

VI. Правото за притежание и управление на аптека, прѣдвидено въ чл. 140 отъ закона за опазване общественото здраве, на останалитѣ заварени аптекари, се счита отъ деня на промулгирането на настоящето допълнение на закона за спазване общественото здраве.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. народни прѣдставители! И този законопроектъ е извземенъ отъ архивата на Народното събрание и внесенъ да го гласуваме днесъ. Прѣди всичко, азъ бихъ молилъ г. прѣдседателя да ми увѣдоми, спазенъ ли е чл. 45 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, който гласи: законопроектътъ, внесенъ въ една отъ сеситѣ на Народното събрание, но не гласуванъ, може да се изиска отъ надлежния министъръ да се внесе на разглеждане въ слѣдующата сесия — неврѣменно съ изричното му искане да се тури на дневенъ редъ, пакъ да се почне съ първото му четене, освѣнъ ако Събранието, при първото четене въ прѣдидущата сесия, е постановило друго. Ако дѣйствително Министерството на вътрѣшнитѣ работи е запазило тази форма или, по-право, тази формалностъ, която има сѣществено значение, защото има и въ конституцията едно извѣстно постановление въ тази смисълъ, нѣма освѣнъ да кажа нѣколко думи по сѣществото на законопроекта.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Г. Такевъ! Вие, сигурно, не сте присѣствали въ послѣдното засѣдание, когато се взе такова рѣшение.

М. Такевъ: Не, азъ питамъ, дали г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи е искалъ да се изкара изъ архивата този законопроектъ и да се тури на дневенъ редъ.

Министъръ Х: Г. Поповъ: Исканъ.

М. Такевъ: Ако е така, нѣмамъ нищо противъ.

Г. г. народни прѣдставители! Законопроектътъ безспорно, има за цѣлъ да уреди една материя, която ние сме длѣжни дѣйствително да уредимъ. Това е: положението на лѣкаритѣ, фелдшеритѣ и аптекаритѣ по онова врѣме, 1914 г., въ земитѣ, които бѣха присѣдинени къмъ царство България; това бѣше Гюмюрджинско и, отчасти, Струмишко. Казано е въ този законопроектъ, че тѣзи лица трѣбва да отговарятъ на условията, прѣдвидени въ закона до м. септемврий 1914 г., както сѣ били тогава — при мобилизацията и слѣдъ туй, подиръ освобождение. Днесъ законопроектътъ се внася при ново положение на нѣщата. Днесъ ние имаме нови територии. Дѣто има български войникъ, казва г. министъръ-прѣдседателътъ и министъръ на външнитѣ работи и изповѣданията тамъ е българска земя. И азъ на 1912 г. тукъ, отъ тази трибуна, поддържахъ, че тамъ дѣто дѣйствително има български войникъ, тамъ, дѣто се развѣва българско знаме, тамъ е България, както Наполеонъ е казалъ прѣди сто години: „Тамъ, дѣто е знамето на Франция, тамъ е Франция“. Днесъ знамето на България се развѣва не само въ Струмишко и въ Гюмюрджинско, то се развѣва и въ Сърбия, то се развѣва и въ цѣла Македония, то се развѣва и още въ една допълнителна частъ отъ Тракия. Какъ ще се уреди положението на лѣкаритѣ, на аптекаритѣ, на фелдшеритѣ въ тѣзи нови земи, дѣто се развѣва българското знаме: по тѣзи ли норми, които ние имаме днесъ въ законопроекта, който е внесенъ въ Камарата прѣди събитията, които днесъ сѣ еп соугъ, или за тѣхъ ще има ново законоположение? Ония българи въ отоманската империя, които бѣха на лѣкарска служба при нашата Екзархия, често пѣти съ поименно назначение, лѣкари, които изпълняваха друга длѣжностъ, по стария нашъ законъ, но можеха да практикуватъ тукъ. Държавата имаше интересъ тия лѣкари да бъдатъ тамъ въ турската империя тогава, не за друго, а, именно, (се за онѣзи сѣщитѣ цѣли, за които тѣ и бѣха прѣдначени. Но, по нашия законъ, тогава, тѣ не можеха тукъ, въ Бъл-

гария, да се ползуват съ ония права, съ които се ползуваха лѣкаритѣ въ нашето царство. Е, добръ, този законопроектъ като че ли визира — и така е казано тамъ — онѣзи лѣкари, които сѣ практикували въ отоманската империя, и казва, че за тѣхъ положението ще стане така и така.

Но има другъ въпросъ, много по-сѣщественъ, а именно за положението на жболѣкаритѣ и на аптекаритѣ. Аптекарството въ България е поставено на съвършено други начала, отколкото то бѣше поставено въ Сърбия и въ стара Турция, а за жболѣкарство въ послѣдната рѣчь не можеше да става. Въ България се има извѣстни гаранции, извѣстенъ цензъ, за да можешъ да станешъ жболѣкаръ. Но има други държави — ако паметта ми не ме лъже, и въ отоманската империя бѣше така — дѣто нѣкакви особени цензове за жболѣкарство не се искаха, дѣто аптекарството не бѣше особена професия, а търговия като бакалийната. Въ България не е така.

Ето защо, азъ бихъ молилъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи, ако е възможно, да оттегли този законопроектъ, който ни бѣше внесенъ още миналата година, но не се успѣ да се гласува, защото днесъ, когато сме още въ война, нищо не е опрѣдѣлено. Днесъ още се биемъ, още териториитѣ не сѣ закрѣпени. Азъ поддържамъ това, което каза г. първиятъ министъръ, че тамъ, дѣто е българското знаме, тамъ е България, но, то не е достатъчно, разбира се. Ще трѣбва още да се почака. Има прѣме да наредимъ всички тия работи. И лѣкари, и фелдшери, и аптекари, днесъ сѣ въ редоветѣ на армията и се ползуватъ съ всички ония права и привилегии — получаватъ заплати и пр. — каквито сѣ прѣдвидени въ респективнитѣ наши военни закони за тѣхната длъжностъ. Ето защо, азъ бихъ молилъ г. министра да бѣде тѣй добръ да си оттегли този законопроектъ, да го внесе изново въ нашия Върховенъ медицински съвѣтъ, който да го съобрази, така да се каже, и съ новото положение на новитѣ територии, които ние ще имаме да присѣдинимъ къмъ нашето царство. И ако казвамъ, това да стори Върховниятъ медицински съвѣтъ, то е, защото въ измѣненieto на закона за опазване на общественото здраве е казано, че всички тия законопроекти минаватъ първомъ прѣзъ Върховния медицински съвѣтъ, такъ се съставятъ, защото ония хора сѣ по-вѣщи по една такава специална материя, отколкото всички ние тукъ. Ние, разбира се, се резервираме, ние ще си кажемъ пакъ мнѣнието, но всетаки Върховниятъ медицински съвѣтъ би трѣбвало да се сезира по този въпросъ. Така е по закона. И когато Върховниятъ медицински съвѣтъ, като има по-бѣдъ видъ новото положение, се произнесе, нищо не прѣчи на г. министра да ни внесе законопроектъ съ ония измѣнения и допълнения къмъ сегашния, които се диктуватъ, както казахъ, отъ новото положение на нѣщата.

Азъ нѣмамъ нищо противъ да се приеме законопроектътъ по принципъ, защото това е една материя, която трѣбва да уредимъ, и като отиде въ комисията — аслѣ, тѣй ще бѣде — тамъ ние да се произнесемъ. Но ние, все-таки, нѣма да изпълнимъ едно постановление на закона за опазване общественото здраве. И понеже цѣльта е се една и съща — цѣльта е да можемъ да напишемъ нѣщо съобразно съ всички постановления на закона за опазване на общественото здраве — ще бѣде добръ да се оттегли законопроектътъ отъ г. министра, да се поправи — той ще знае начина, по който ще сезира Върховния медицински съвѣтъ — и слѣдъ това да ни се внесе законопроектътъ, ние да се произнесемъ върху него.

Прѣдседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. д-ръ Христо Георгиевъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ началото на първата редовна сесия на сегашното Народно събрание се внесе единъ подобенъ законопроектъ отъ Министерството на правосъдието, който уреждаше положението на заваренитѣ адвокати въ новоприсъбититѣ земи. Този законопроектъ тогазъ се гласува и е въ сила. Почти едновременно съ него се внесе и този отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве, който урежда положението на лѣкаритѣ, аптекаритѣ, жболѣкаритѣ и акушеркитѣ въ новоприсъбититѣ земи. За фелдшери въ този законопроектъ не се говори, защото въ Турско фелдшери нѣма; тѣй шото, г. Такевъ правѣше една малка грѣшка, като поменаваше и за тѣхъ.

М. Такевъ: Въ Сърбия има.

Д-ръ Х. Георгиевъ: Този законопроектъ фактически е единъ законъ, защото, докогато на менъ е извѣстно прѣдъ видъ голѣмата липса на лѣкари въ страната, всички заварени лѣкари, аптекари, жболѣкари и акушерки въ новитѣ земи продължаваха, продължаватъ и сега, да упражняватъ своята професия. Тѣй шото, като речемъ да го отложимъ, само ще отложимъ санкционирането на това право, което тѣ дѣйствително иматъ.

Г. Такевъ бѣше правъ, като забѣлѣжи по сѣществото на законопроекта, че въ Турция, специално жболѣкарство и аптекарство, практикуватъ много хора, които не отговарятъ на изисквания отъ насъ цензъ. Но и въ това е държано смѣтка въ законопроекта, тѣй като съ него се признава правото на практика само на ония отъ тѣхъ, които иматъ редовенъ дипломъ за завършване своитѣ науки, и по такъвъ начинъ, всѣка възможностъ за допусане практика на хора, които не сѣ достатъчно подготвени, е изключена. Освѣнъ това, този законопроектъ държи смѣтка и за това, шото бѣдашитѣ наши санитарни работници въ новитѣ земи да знаятъ, да владѣятъ писмено или устно българския езикъ и до деня на — тукъ се употребява думата „реокупация“ — близането на българскитѣ войски въ тѣзи земи, да сѣ имали право, по турскитѣ закони, да практикуватъ своята професия. Сега, ако това е така, не намирамъ, защо ще трѣбва да отлагаме разрѣшението на този въпросъ, който, както казахъ, фактически е вече разрѣшенъ, защото въ дѣйствителностъ всички тѣзи лица, на които този законопроектъ ще даде право на практика въ сѣщность вече го иматъ.

По въпроса за правата на санитаритѣ — професионалисти въ новоприсъбититѣ сега земи, азъ мисля, нѣма защо да бързаме съ уреждането на тѣхното положение. Има толкозъ много работи, които ще трѣбва да се уредятъ за въ бѣдаше, когато тия земи станатъ дѣйствително наши, та нѣма защо да бързаме най-напрѣдъ да захващаме съ уреждане положението на санитарния персоналъ тамъ.

Азъ мисля, че ще отговоримъ на една нужда, ако се съгласимъ да приемемъ сега този законопроектъ, който трѣбваше да се приеме още прѣди двѣ години.

Съ чл. 2 отъ този законопроектъ се признава право на практика по медицината, аптекарството, жболѣкарството и акушерството и на такива българци, които не сѣ отъ новоприсъбититѣ земи, но сѣ били добили право на практика въ земитѣ, където сѣ свършили, уредили сѣ си военната служба и сега желаятъ да се заварятъ въ страната да практикуватъ по-нататъкъ. Между тѣхъ има хора, които сѣ практикували 15, 20, 30 години, и този законопроектъ, като държи смѣтка за голѣмата липса отъ санитаренъ персоналъ въ страната, прави имъ тази отстъпка: да могатъ да вършатъ своята лѣкарска професия, безъ да издържатъ установения отъ закона за общественото здраве колониумъ. Тѣй шото, и този чл. 2 е такъвъ членъ, който ни кара да бързаме съ приемането на този законопроектъ, за да можемъ да дадемъ възможностъ на тѣзи наши съотечественици, които, по една или друга причина, не сѣ дошли да държатъ колониумъ, а иматъ право да практикуватъ и практикуватъ въ страната, дѣто сѣ свършили, да се заварятъ въ страната и да спомогнатъ на населението съ своитѣ знания.

Чл. 4 урежда въпроса за назначаване на служба и на лѣкари чужденци, не български подданици. И сега, ако г. Такевъ се бѣше заинтересувалъ, щѣше да види, че на българска държавна служба има лѣкари не български подданици. Това право имъ се дава условно: да останатъ на държавна, окръжна или общинска служба двѣ години, слѣдъ като се промутира този законъ. И този членъ, слѣдователно, ни кара да прибързаме съ закона, защото, ако речемъ сега, по формални причини, да отложимъ този въпросъ ще отруднимъ и по-нататъшното тѣхно държане на служба.

Най-важни членове сѣ чл. чл. 5 и 6, които уреждатъ материалнитѣ права на аптекаритѣ. Въпросътъ за тѣзи права е единъ много голѣмъ въпросъ и съ него, мисля, комисията би трѣбвало да се занимае и да го проучи малко по-обстойно. Въпросътъ за материалнитѣ права на аптекаритѣ въ новитѣ земи разрѣшенъ въ смисълъ, законопроектътъ ще донесе ли на мнозина отъ аптекаритѣ лишение на тѣхнитѣ срѣдства за прѣпитание. Трѣбва много добръ да бѣде проученъ този въпросъ, и тогава да се произнесе Камарата.

Споредъ чл. 5 отъ този законопроектъ аптекаритѣ, които сѣ притежавали аптеки и сѣ заварени отъ нашата реокупация и които притежаватъ редовни дипломи за правоспособностъ, които тепърва нашиятъ Върховенъ медицински

съвѣтъ ще признава, само тѣ ще останатъ за въ бъдеще да се ползуватъ съ правото да държатъ аптеки, а всички други, които не отговарятъ на тия условия, ще загубятъ това право. Доколото менѣ ми е извѣстно, въ завѣститѣ отъ Турция земи, аптекарскиятъ въпросъ стои по-другояч, и ако тѣй приемемъ редакцията на чл. 5, възможно е не, ами сигурно е, че най-малко 9/10 отъ всички аптеки ще трѣбва да бъдатъ затворени, защото начинътъ, по който тамошните аптекари завършватъ своите науки, не е точно такъвъ, какъвто е за нашитѣ аптекари. Азъ мисля, че по този чл. 5, който урежда тѣхнитѣ материални права, не трѣбва да бързае, а да легализираме завареното тѣхно положение.

Чл. 6 пъкъ урежда правото за добиване концесия за въ бъдеще. Този членъ, споделямъ мене, пакъ не е много сподобливо редактиранъ, защото се създаватъ права на тамошните аптекари отъ деня на влизането на закона въ сила, а има аптекари, които поактивуватъ тамъ 20—30 години, и справедливо би било да има извѣстно зачитане на тѣзи години за получаване концесия за аптекаръ.

Та, като казвамъ, че ще трѣбва да побързае съ приемането на този законопроектъ, защото ще узаконимъ едно фактическо положение. Моля г. министъра на народното здраве, обаче, да се съгласи да го изпрати въ комисията, която да проредактира нѣкои положения, нѣкои детайли, които трѣбва да бъдатъ измѣнени съобразно сегашното положение, и която да се занимае специално съ чл. чл. 5 и 6, които уреждатъ материалните права на аптекаритѣ за въ бъдеще.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на върхшните работи и народното здраве.

Министъръ Х. Г. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! На вашето просѣитно внимание е прѣдложенъ законопроектъ за допълнение закона за опазване общественото здраве.

Едва ли нѣкой, г. г. народни прѣдставители, между насъ не ще е проникнатъ отъ голѣмото значение на едно правилно, на едно стабилно уреждане на санитарната частъ въ страната. Вие знаете, г. г. народни прѣдставители, до каква степенъ всички правителства не само настоящето, всички прѣдшествующи правителства, а сжко така, увѣренъ съмъ, всички, които ще последватъ настоящето правителство — сж бивали всекога загрижени, што въ страната да има едно уредено санитарно управление. Защото, г. г. народни прѣдставители, вие, е извѣстно, че ние тукъ, които живѣемъ на единъ отъ най-важнитѣ кжтве на изтокъ ние, които сме много близко и които сме напжти отъ голѣмия далеченъ Изтокъ и Западъ, въ всички рѣмена и, ако щете, поѣзъ рѣкометъ, които сж отлетѣли, много пжти ние, този кжтъ, тази страна сме бивали излагани на голѣми нещастия, вслѣдствие липсата на едно добро, на едно систематично санитарно уреждане на страната. Ако това е тѣй, г. г. народни прѣдставители, ако ние всички сме проникнати отъ съзнанието, че въ тази страна трѣбва да има едно санитарно управление образцово или най-малкото, ако ние всички желаемъ да се доближимъ до едно такова управление, менѣ ми се струва, че нѣкой отъ васъ нѣма да бъде противенъ на това, ако днесъ прѣдложениятъ на вашето внимание законопроектъ бъде приетъ по принципъ, се изпрати въ комисията и тамъ надѣло и напирокко, бъде разискванъ, се размѣнятъ мнѣния и се внесатъ нуждитѣ, желателнитѣ полюбѣния.

Г. г. народни прѣдставители! За доброто уреждане на единъ институтъ изисква се, прѣди всичко, положението на неговитѣ прѣдставители: въ случая, който ни занимава — лѣкари, аптекари и пр. и пр. да бъде добръ стабилизирано, добръ уредено. Въ тия койша на България за които е дума въ законопроекта въ Гюмюрджинско и Струмишко, които днесъ сж нераздѣлна частъ на отечеството ни, отъ царство България, слѣдъ войната отъ 1912 и 1913 г. бѣха заварени лѣкари, аптекари, фелдшери и др., на които положението, вслѣдствие на това, че сж били като чиновници на друга една империя, вслѣдствие на това, че тѣ дълго време тамъ сж практикували своята професия, е било уреждано отъ единъ законъ, които точно не съвпадатъ съ нашитѣ законоположения. Е, г. г. народни прѣдставители, менѣ ми се струва, че ще бъде крайно несправедливо, ако положението на тия прѣдставители на санитарното управление, на санитарната частъ — да кажа — изобщо, на санитарното дѣло въ България, въ тия кжтища, не го съобразимъ съ онова на тѣхнитѣ колеги въ царство България.

Мисля, г. г. народни прѣдставители, че този законопроектъ трѣбва да се приеме по принципъ. И ако добръ схванахъ мнѣнието на г. Такева, па и това на г. д-ръ Георгиева, и тѣ не сж противъ приемането на законопроекта по принципъ. Напротивъ, тѣ изказаха извѣстни мнѣния, които азъ изслушахъ съ голѣмо внимание, а така сжко съмъ много разположенъ да изслушамъ мнѣнията на всички народни прѣдставители, отъ всички парламентарни групи, мнѣния, които ще бъдатъ изказани въ комисията, за да направимъ нѣщо, което наистина ще допринесе твърдъ много за доброто уреждане въ санитарно отношение на ония кжтве, Гюмюрджинско и Струмишко, които недавна бѣха присъединени къмъ нашето отечество. Прѣдъ видъ на това, че сж изпълнени изискванията, конституционни и на правилника, за да бъде разгледанъ днесъ законопроектътъ, моля ви да бъде приетъ по начало тѣй, както е внесенъ, да се изпрати въ комисията, кждѣто ще имаме възможностъ да размѣнимъ всички нашитѣ мисли и мнѣния и да направимъ наистина нѣщо полезно за санитарното положение, както на цѣлото отечество, тѣй и частно на крайщата Гюмюрджинско и Струмишко. Западъ това, моля, да бъде приетъ законопроектътъ по принципъ и изпратенъ въ комисията, дѣто ще имаме възможностъ да го разгледаме подробно и убѣденъ съмъ — че ще излѣземъ съ едно законоположение, което наистина ще допринесе твърдъ много за уреждане положението на тия прѣдставители на санитарното дѣло — лѣкари, аптекари, зжболѣкари и др. — които се намиратъ отъ 1912 и 1913 г. въ Гюмюрджинско и Струмишко. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсни центръ)

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ на първо четене прочетения законопроектъ, моля, да си вдигнатъ ржката. Болшинство. Приетъ.

Слѣдниятъ пунктъ отъ дневния редъ е: второ четене на законопроекта за кодификацията.

Моля г. секретаря да го докладва.

Секретаръ М. Зелковъ: Законопроектътъ е прѣминалъ прѣзъ респективната комисия при Министерството на правосъдието и тази комисия го е внесла съ слѣдния докладъ: (Чете)

„Д О К Л А ДЪ“

отъ комисията по Министерството на правосъдието по законопроекта за кодификацията.

Г. г. народни прѣдставители! Комисията по Министерството на правосъдието въ заседание си отъ 12 януари т. г. разгледа законопроекта за кодификацията, приетъ отъ Народното събрание прѣзъ миналата му първа редовна сесия на първо четене, и слѣдъ шателно проучване и всеотранно обсъждане направи въ него нѣкои измѣнения и допълнения, прие го въ приложената тукъ форма и ходатайствува прѣдъ Народното събрание да бъде приетъ и отъ послѣдното съ направенитѣ отъ комисията измѣнения и допълнения.

12 януарий 1916 г.

Отъ комисията“

Законопроектътъ, така както е приетъ отъ комисията, има слѣдното съдържание: (Чете)

„З А К О НЪ“

за кодификацията“.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетеното заглавие на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Секретаръ М. Зелковъ: (Чете)

Чл. 1. При Министерството на правосъдието се учрѣжда кодификационна комисия, въ съставъ: единъ прѣдседател, четри членове и единъ секретаръ, всички съ юридическо образование, назначавани и уволнявани съ указъ, по прѣдложение на министъра на правосъдието.

Може двамата отъ членоветъ да бъдатъ и безъ юридическо образование, ако сж заемали високи длъжности по администрацията, или сж се проявили като видни правници по служба, въ науката, адвокатура или на друго обществено поприще.

Прѣдседателътъ членоветѣ и секретарътъ на комисията не могатъ да бждатъ уволнявани въ продължение на петъ години отъ датата на указа, съ който сж били назначени, освѣнъ по писмено подадена отъ тѣхна страна оставка и въ случай на лишене отъ права, изброени въ чл. 30 отъ наказателния законъ“.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Владимиръ Молловъ.

В. Молловъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ миналата сесия при първото четене на законопроекта за кодификацията азъ, като не бѣхъ противъ самата идея, да се установи една кодификационна комисия — не съмъ билъ противъ идеята да се кодифицира нашето законодателство — не бѣхъ съгласенъ съ начина, по който се прѣдлага отъ г. министъра на правосъдието да бжде уреденъ този въпросъ. Мислѣхъ тогава, мисля и сега, че задачата, много важна и смѣствена, която се възлага на тая комисия, не може да бжде разрешена отъ комисия въ такъвъ тѣсенъ съставъ. Струва ми се, че опитътъ, който има Министерството на правосъдието отъ миналата година, е въ полза на мнѣнието, което изказахъ тогава. Въпрѣки всичкитѣ усилия на г. министъра на правосъдието да попълни състава на тази комисия съ лица, годни за такава работа, той не успѣ. Потърсиха се нѣколко лица, отнесе се къмъ мюзина, обаче, доколкото ми е извѣстно, прѣди избухването на войната съставътъ не бѣше пълненъ; сега, поради изключителнитѣ обстоятелства, кодификационната комисия, ако не се лѣжа, пакъ е само въ единиченъ съставъ — единично учрѣждение. Но и да лойдатъ въ скоро врѣме тихи времена, мжнотията на Министерството на правосъдието ще си бжде все една и смѣтата. Таквава лица, които да бждатъ посветени, въ такава малко число, по цѣлата областъ на правото и на управлението, за да кодифициратъ нашето законодателство въ всичкитѣ негови отрасли, това е една задача мжнко разрѣшима, защото ние нѣмаме тѣзи подготвени хора. Прѣдпочитамъ, когато се зададе такава една цѣль отъ Министерството на правосъдието за кодификация на една частъ отъ нашето право, да се избере една такава комисия, да се назначи пакъ отъ него, но да бжде отъ друга страна въ по-широкъ съставъ; възможно е да бжде и въ по-тѣсенъ съставъ въ свръзка съ оная задача, която ѝ се поставя. Обаче така, както се прѣдлага, струва ми се, че ние ще създадемъ едно особено учрѣждение, отъ което нѣма да видимъ особена полза. Това е, обаче, въпросъ, на мислене, въпросъ на опитъ. Г. министърътъ на правосъдието, може би, ще държи на своята мисль, на своята идея тѣй, както е изказана въ законопроекта. Мисля, обаче, че и той въ скоро врѣме ще се убѣди, че ползата отъ подобно учрѣждение нѣма да бжде голѣма. Прѣдъ видъ на тази мжнотия, прѣдполагамъ, че съ негово съгласие се въвежда отъ комисията едно измѣнение, което азъ не мога да одобря. То гласи така: (Чете) „Може двамата отъ членоветѣ да бждатъ и безъ юридическо образование, ако сж заемали високи длжности по администрацията, или сж се проявили като видни правници по служба, въ науката, адвокатура или на друго обществено поприще“. Когато се отнася въпросътъ за кодификация на правото, на законодателството, ясно е, че на първо мѣсто трѣбва да бждатъ призовани юриститѣ по специалностъ, по професия; не е достатъчно само да бжде човѣкъ даже юристъ, но трѣбва да бжде специално подготвенъ, особено въ тази областъ. Разбирамъ, че когато се отнася въпросътъ до кодификация не на чисто юридически материи, а, да кажемъ, на нѣкои закони, които регулиратъ управлението на държавата, че тамъ могатъ да взематъ участие и неюристи; обаче не мога да разбера, защо се създава толкова широко постановление, при което лицата, които ще влизатъ въ такава висока комисия, съ такава важна задача, да нѣматъ даже висше образование. Споредъ това измѣнение, ние можемъ да допустнемъ най-малко двама отъ членоветѣ да нѣматъ никакво образование, дори и срѣдно, стига, споредъ убѣждението на министъра на правосъдието, да иматъ тѣ нѣкакво друго обществено положение или, споредъ неговото разбиране, да сж се отличили на нѣкое обществено поприще. Въ такъвъ случай широчината е толкова голѣма, и възможността на г. министъра, който и да бжде, който ще назначава тѣзи лица, да назначи лица, които нѣматъ свършено нищо общо съ кодификацията, е толкова голѣма, щото смѣтамъ, че това измѣнение ще бжде свършено неумѣстно, и ако ние го приемемъ, ще направимъ една грѣшка. Разбирамъ още,

ако се кажеше въ тоя случай, че членоветѣ могатъ да бждатъ и безъ юридическо образование, но непрѣмѣнно да се каже, че тѣ трѣбва да бждатъ съ висше образование, защото, възможно е, да сж свършили по политически, по икономически науки. Азъ смѣтамъ, че такива лица могатъ да бждатъ полезни. Затова считамъ, че поправката, която правя — и моля г. министъра да се съгласи съ нея — ще бжде въ полза за самата задача, за която се създава тази комисия. Нѣщо повече, г. г. народни прѣдставители! Възможно е, споредъ този законопроектъ, въ комисията да взематъ участие и други лица, които не сж нейни членове — това е прѣдвидено въ чл. 4, споредъ който въ засѣданията на комисията могатъ да участвуватъ съ свѣщателенъ гласъ делегати на онова министерство, чийто законопроектъ или правилникъ е билъ внесенъ на разглеждане въ комисията“. Смѣтамъ, слѣдователно, че е свършено достатъчно къмъ нѣколкото юристи, които ще образуватъ постоянния съставъ на тая комисия, да влѣзатъ и специалисти отъ отдѣлнитѣ министерства, за да може задачата, която се възлага на комисията, да се разрѣши най-добре. И заради туй, прѣдъ видъ на тая възможностъ, смѣтамъ, че допълнението, което е направено отъ комисията, е допълнение, което разваля самия законопроектъ и което, поради това, не би трѣбвало да се приеме.

Има да направя и друга една забѣлѣжка по чл. 1. Споредъ послѣдната алинея на този чл. 1, въвежда се една особена несмѣняемостъ за членоветѣ на тази комисия — въвежда се петгодишна несмѣняемостъ. И миналия пътъ азъ възстанахъ противъ това постановление на законопроекта. Защото, ако ние мислимъ по тоя начинъ да привлѣчемъ извѣстни подготвени лица, които сигурно заематъ видно обществено положение — защото това прѣдполага законопроектътъ — нѣма да ги привлѣчемъ съ нѣкаква петгодишна несмѣняемостъ; или ще трѣбва да ги направимъ свършено несмѣняеми, каквито сж съдници, или пъкъ — което, споредъ моето разбиране, е по-правилно — прѣдъ видъ на това, че задачата на кодификационната комисия може да бжде и ограничена, да нѣма въобще никаква несмѣняемостъ; г. министърътъ на правосъдието да опрѣдѣля цѣлитѣ на комисията, която ще работи извѣстно врѣме и споредъ това да назначи хората, които ще има да работятъ въ комисията. По такъвъ начинъ той ще може да има на разположение и повече сили, даже повече възможности, ще може, слѣдователно, да привлѣче и по-широкъ кръгъ отъ хора специалисти. Това, обаче, което е най-непоплатно въ тора постановление, то е послѣдната негова частъ. (Чете) „Прѣдседателътъ, членоветѣ и секретарътъ на комисията не могатъ да бждатъ уволнявани въ продължение на петъ години отъ датата на указа, съ който сж били назначени, освѣнъ по писмено подадена отъ тѣхна страна оставка и въ случай на лишене отъ права, изброени въ чл. 30 отъ наказателния законъ“; два случая на уволнение — оставка и лишние отъ права. Азъ мисля, че по тоя начинъ въпросътъ не може да бжде уреденъ. Ако е въпросъ за оставка, най-сетнѣ, то е воля на лицето, което влиза въ комисията, и тогава нѣма какво да кажемъ. Но по въпроса за лишние отъ права азъ смѣтамъ, че участници въ кодификационната комисия не могатъ да бждатъ не само лица, които сж лишени отъ права, но въобще лица, които сж осжждани углавно на тъмниченъ затворъ, да кажемъ; да оставимъ за нарушения и повече сили. По нашия наказателенъ законъ има тежки прѣстѣпления, които не влѣкатъ слѣдъ себе си лишние отъ права; едно лице, което въ раздражено състояние извърши човѣкоубийство, не се лишава отъ права; има много случаи, въ които то може да бжде, но може и да не бжде лишено отъ права, а при все туй е извършило едно прѣстѣпление. Вие ще видите, доколкото си спомнямъ, че въ чл. 103 отъ закона за съдоустойството е казано, че чиновникъ по съдебното вѣдомство — не само съдия, изобщо длжностно лице по съдебното вѣдомство — не може да бжде лице, което не само е лишено отъ права, но което е подъ слѣдствие, подъ съдъ, което е осжждено на строгъ тъмниченъ затворъ, което е осжждено за редъ прѣстѣпления дѣяния, които сж изброени тамъ. Ако вие намѣрите и назначите подобни лица, които иматъ надъ гърба си присѣди за строгъ тъмниченъ затворъ — защото вне, споредъ този чл. 1, можете да ги назначите въ комисията — то какъвъ авторитетъ ще има тази комисия? Азъ не допускамъ, разбира се, че такъвъ изборъ ще бжде направенъ; но когато се пише единъ законъ, трѣбва да се напише така, щото всичкитѣ възможни злоупотрѣбления да бждатъ избѣгнати, да бждатъ отклонени. И заради това, въ това отношение, поправката е свършено наложителна

и азъ мисля, че и г. министърът на правосъдието ще се съгласи въ това отношение да прѣдвиди поне правилото, което има въ чл. 103 отъ закона за сѣдоустройството. Това е най-естественото, най-нормалното, което би могло да бѣде прието въ този случай. Достатъчно е да се каже: „или въ случаитѣ, посочени въ чл. 103 отъ закона за сѣдоустройството“. Съ това ще се рѣши цѣлиятъ въпросъ.

И така, смѣтамъ, че прибавката отъ комисията трѣбва да бѣде изхвърлена. Тя не е достойна за такова високо учрѣждение, каквото е кодификационната комисия. Нѣма ъжда да влизатъ тамъ лица, които нѣматъ висше образование, особено — които нѣматъ юридическо образование. На второто мѣсто, смѣтамъ, че поправката, която се прѣдлага на третата алинея, трѣбва да бѣде възприета, защото е съвършено разумна и цѣлесъобразна.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Александъръ Радоловъ.

А. Радоловъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ станахъ да кажа двѣ думи по поводъ прибавката, която е направена отъ комисията по Министерството на правосъдието, защото и азъ смѣтамъ, че тя е съвършено излишна. Хора неюриссти не могатъ да заематъ такава длъжностъ. Може би имаме нѣкои практики, които сѣ се издигнали въ правната областъ, но всѣ-таки това сѣ изключения и ние не бива да вземаме тѣзи изключения за основа и върху нея да градимъ бѣдацето на нашето законодателство. Азъ смѣтамъ, че е необходимо поне най-малкиятъ цензъ, който трѣбва да се има тукъ, вънъ отъ това неограничено право, което се дава на министра на правосъдието да назначава тѣзи хора, да бѣде юридическото образование.

Считамъ тая алинея за излишна, и затова трѣбва да се изхвърли.

Прѣседателствуващъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. д-ръ Петъръ Джидровъ.

Д-ръ П. Джидровъ: Г. г. народни прѣдставители! При първото четене на законопроекта за кодификацията азъ изложихъ подробно нашето гледище върху единъ такъвъ законъ. По принципъ не можемъ да отречемъ голѣмата нужда въ България да се учрѣди една кодификационна комисия даже съ тия задачи, които настоящиятъ законопроектъ ѝ възлага. Но единъ принципъ може да бѣде разрушенъ, ако не се постави на добра основа. Азъ трѣбва да констатирамъ — доколкото монѣтѣ свѣдѣния се простиратъ — че г. министърътъ на правосъдието желае да свърже името си съ такава една институция и не се съмнѣвамъ, че той полага всички грижи да може още въ първо врѣме да бѣде тя добръ създадена. Споръ, слѣдователно, може да има върху гледищата. Напр., кодификационната комисия е учрѣдена, ние опрѣдѣлихме въ бюджета заплатата на членоветѣ ѝ; законъ тие нѣмаме, имаме бюджетно учрѣждение. Азъ се позанинтересувахъ да видя и намѣрихъ, че Министерството на правосъдието е дало доста много пари, за да се изпишатъ книги, та да се създаде библиотека за кодификационната комисия. Това е много хубаво. Инициативата на г. министра е чудесна. Но ако отидете да погледнете тази библиотека, вие ще видите, че г. г. кодификаторитѣ, които сѣ назначени, като се събрали на едно заседание, рѣшили да изпишатъ 17 нѣмски списания. Азъ говоря само нѣмски, а има списания и френски, и английски, и руски. — Кой знае колко много пари сѣ дадени за тѣзи списания. 17 нѣмски списания за кодификаторитѣ, отъ които само единъ знае нѣмски! И всичкитѣ тия списания стоятъ неразрѣзани или много малко разрѣзани отъ г. г. кодификаторитѣ. Разбирамъ това, ако цѣлта е да се създава една справочна библиотека; приемамъ, напр., че известно списание, което се занимава съ правни въпроси, трѣбва да бѣде изписано; даже една държава може да изпише всичкитѣ изтекли досега течения. Защото, кѣдъ ще диримъ, кѣдъ ще правимъ ние справки? Юридическитѣ въпроси отъ 30—40 години сѣ развити най-добръ въ списанията. Книгата е нѣщо съвършено отдѣлно. По всѣки текущъ въпросъ ние ще видимъ въ нѣмската правна литература списания; и въ тия списания се помѣстватъ не само статии по отдѣлни въпроси, но и цѣли съчинения. Е добръ, прѣкрасна е идеята да изпишете такава списание, но да изпишете 17 списания, не защото ви сѣ необходимо за справка, но защото липсватъ миналитѣ течения, а да текатъ сега и да се не четатъ отъ никого, да не могатъ да се четатъ и отъ тия, които сѣ членове на кодификационната комисия, съгласете се, че това е пратосване пари на вѣтъра.

(Прѣседателското мѣсто заема изново прѣдседателтъ)

Азъ похвалявамъ инициативата на г. министра; доколкото можахъ да разбера, той самъ е билъ принуденъ да ограничи числото на списанията, да останатъ само 5—6, най-добри и най-необходими. Но имаме вече изтекла една година отъ съществуването на кодификационната комисия, направенъ е разходъ за книги, които не сѣ потрѣбни, дадена е свобода на кодификационната комисия да изписва литература. Е добръ, г. г. народни прѣдставители, вие можете да намѣрите тамъ финансирата наука на Адолфъ Вагнера, вие можете да намѣрите политическата икономия на Рошера, но вие не можете да намѣрите най-цѣнната книга, необходимата за правилното разбиране на нашия търговски законъ, именно тълкуватели или учебници за стария текстъ на германския търговски законъ; нѣмате, напр., Остхаузенъ по наказателния законъ, и днесъ г. министърътъ трѣбва да го изписва. Считамъ, че когато защитаваме известни принципи, същеврѣменно трѣбва да знаемъ, че тия принципи биха рухнали, дѣлото ни ще почива на въздуха, ако не слѣдимъ за правилното изпълнение на всички тия принципи.

Ето защо, г. г. народни прѣдставители, нека бждемъ изискателни. Г. министърътъ нѣма защо да се амбицира по такъвъ единъ въпросъ за измѣнението на чл. 1 отъ законопроекта. И азъ поддържамъ, че измѣнението на чл. 1, което е направено въ комисията, не е сполучливо и не само по съображенията на г. Моллова. Г. г. народни прѣдставители! Не е вѣрно, че лицата, които ще бждатъ въ кодификационната комисия, трѣбва да бждатъ само юристи, защото кодификационната комисия нѣма да се занимава съ правене закони за правото, за гражданското право. Юристътъ днеска учи повече гражданско право; въ нѣкои университети не сѣ задължителни всичкитѣ прѣдмети по правото. Ето защо явява се необходимостъ погледна да имаме и други елементи въ кодификационната комисия. Но, ако вие ограничите числото на юриститѣ на трима, и двама бждатъ не юристи — съ тая бѣлѣжка, която направи г. Молловъ, че по закона членове на кодификационната комисия могатъ да бждатъ и хора съ първоначално образование, и съ срѣдно образование — вие нѣма да имате добра кодификационна комисия. Г. министърътъ ни декларира, че този законъ е начало, чрезъ него се туря основа на едно добро дѣло. Е добръ, нека дадемъ възможностъ, когато се създава основа, да поработятъ само юристи. Ние знаемъ, че този законъ за кодификацията ще трѣбва да се измѣни слѣдъ 3 години, при единъ нормаленъ животъ. Азъ непременно трѣбва да прѣдположа, че 4—5 члена на кодификационната комисия — единъ прѣдседателъ и нѣколко души членове кодификатори — не могатъ да извършатъ никаква кодификация; че ако вие кодифицирате, напр., гражданското ни право, непременно трѣбва да участвуватъ може би, най-малко 15 души юристи въ България, за да може да се направи нѣщо що-годѣ сполучливо. Но това е онази работа, която ще трѣбва да се извърши впоследствие, когато министерството е убѣдено, че трѣбва да се внесе една кодификация на дадено право. Остава основателитѣ, основнитѣ членове на кодификационната комисия, тѣзи, които сѣ назначени като чиновници, които азъ бихъ нарекалъ архивъ на кодификацията, да се занимаватъ съ въпроса за кодификацията. Слѣдъ като тѣ сѣ дали известенъ трудъ, призоваватъ се други специалисти, които сѣ известни въ цѣла България, да сътрудничатъ. Азъ бихъ молилъ г. министра — за да не взимамъ думата послѣ — да обърне внимание и на чл. 5 отъ законопроекта за кодификацията, въ който не се дава мѣсто за такива работи. Вие каточели искате кодификацията да се извърши съ петъ члена. Не е мислимо да се извърши съ петъ члена кодификацията на пѣлото право — гражданско, търговско, наказателно и административно — защото вие нѣма да създавате комисии, да кодифициратъ, както, напр., стана съ германския граждански законъ: 20 години работиха върху него най-добритѣ юристи, или както стана съ новия германски търговски законъ, върху който работиха толкова първи и добри юристи. Въ една комисия отъ петъ души, нека ми позволи г. министърътъ, не винаги ще бждатъ назначени най-способнитѣ най-добритѣ юристи, или пъкъ, ако днесъ въ тая комисия можемъ да назначимъ най-добритѣ юристи, сигурни ли сте, че утрѣ ще да се намѣри министъръ на правосъдието, който ще назначи добри юристи? Винаги трѣбва да знаемъ, че тази кодификационна комисия е една основа, единъ архивъ за работата; къмъ нея трѣбва да отиде всѣки за справка. Но други хора ще правятъ правото въ България,

а никога не членоветъ на тази кодификационна комисия. Тукъ се казва само, че кодификационната комисия може да иска мнението — писмено и устно — на Стояна и Драгана, на когото ще се плати по закона за чиновниците. Повтарямъ, тукъ се прѣдвѣжда какво кодификационната комисия може да иска мнѣнието на единъ юристъ. Може ли така да се кодифицира право? А нейната задача е кодификацията. Въ закона трѣбва да се прѣдвиди туй, което става въ странство. Държавитѣ, които се занимаватъ съ една такава служба — да кодифициратъ едно право — винаги искатъ да иматъ сътрудничеството на хора, държавни чиновници, и на хора специалисти, не чиновници. Азъ мисля, че тази идея не е чужда на г. министра на правосъдието, но тя е намѣрила правиленъ изразъ въ чл. 5 на законопроекта.

Та, г. г. народни прѣдставители, като приемемъ, че е необходимо да има за пѣлото ни право една кодификационна комисия, въ която да влизатъ и членове съ административно и финансово научно образование, считамъ, че докато получимъ какви-годѣ резултати, като изхождаме отъ съображението за лицата, съ които можемъ да разполагаме, ще трѣбва непрѣмѣнно да почнемъ съ юристи. Казвамъ, трѣбва да почнемъ съ юристи, защото днесъ юристъ, горѣ-долу, е навсѣкѣдѣ: и въ административното право и въ всичкитѣ други клонове на правото. Нека не си присвояваме правото или да не насилваме министра да назначи едно лице въ тая комисия, което нѣма юридическо образование. Когато, обаче, се дойде да се правятъ закони по административното право, тогава ние може да бждемъ сезирани не да прѣмахнемъ, напр., двама юристи отъ тази комисия, за да назначимъ двама неюристи, а да допълнимъ състава на кодификационната комисия съ двама неюристи — защото отъ петъ души тя ще се разширява. Такова аслѣ бѣше мнѣнието на г. министра. И нека работата ни накара да гласуваме разширение състава на комисията; нека, значи, самитѣ резултати отъ това дѣло, на което ние туряме начало, ни накаратъ да гласуваме едно разширение на състава на комисията.

Ходатайствувамъ прѣдъ г. министра да се съгласи, щото въ този текстъ на закона, който служи за начало, да се вмѣсти прѣдложението на г. Моллова: да бждатъ 5-тѣ члена на комисията юристи, както е въ по-стария текстъ на законопроекта. Ние ще измѣняваме състава на комисията, защото този законъ не е позитивно право, което ние не би трѣбвало и не бихме могли да измѣняваме, а е едно нареждане, създаване на една институция, която ние съ нови и нови допълнителни закони ще я подобримъ. Ако г. министърътъ на правосъдието по никой начинъ не може да се съгласи съ това прѣдложение, нека поне се направи бѣлѣжка, че членоветѣ на комисията, които сѣ административни лица и не сѣ юристи, трѣбва да иматъ висше образование. По-рано не е било невъзможно единно лице съ първоначално образование да е много вѣщъ администраторъ, но днесъ, тепърва това не е възможно — бѣше прѣди 20—30 години, за утрѣ и други-денъ това е невъзможно. Ако г. министърътъ мисли да вика стари прочути администратори, на по 70—80 години, още отсега да му подмиша, че тѣ никаква работа нѣма да му свършатъ. Г-да! Само младиятъ е способенъ да вложи трудъ и да се амбицира, отъ стария това не можете да очаквате. Защо ще викаете касационни съдии за тая работа? Изберете хора, които сѣ дали доказателства за работа, които познаватъ езикитѣ, които познватъ правото и които, като имъ се даде добра заплата, ще могатъ да принесатъ много по-голямъ полза, отколкото другитѣ, които сѣ за пенсиониране по служба.

Така сѣщо азъ мисля, че въпросътъ за уволнението на тия членове не е достатъчно ясно опрѣдѣленъ. Тѣзи хора не отговарятъ ли дисциплинарно? За тия хора, за които се въвежда 5-годишна несмѣняемостъ, нѣма ли дисциплинарна отговорност? Това трѣбва да бжде ясно казано въ закона. Ако г. министърътъ не може нищо да направи по отношение на единъ членъ отъ комисията, дисциплинарниятъ съдъ не може ли да отстрани единъ лудъ членъ на кодификационната комисия, който не е лишенъ отъ права и който не си лава оставката? Азъ разбирамъ, че г. министърътъ иска чрѣзъ законъ да гарантира членоветѣ на тази комисия отъ министерски произволъ. Ако това е така, разбирамъ, защото днесъ може той да бжде министъръ, но утрѣ ще дойде другъ, а членоветѣ на комисията трѣбва да бждатъ гарантирани. Азъ мисля, че трѣбва да се даде право на г. министра да се справя, да освобождава нѣкои отъ членоветѣ на комисията — това нѣма да бжде нарушение на закона или на службата — когато тѣ се прѣдадатъ на лен-

тийство, на мързелъ, въ каквото учрѣждение, не е чудно — зависи отъ хората — може да се обърне кодификационната комисия. Азъ моля г. министра да се изкаже по тия пунктове.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ зная, че ние можемъ да създадемъ и по-добъръ законъ, ако г. министърътъ си оттегли законопроекта сега отъ второ четене — той е приетъ на първо четене. Защо, собственно, бързаеме съ този законопроектъ? Членоветѣ на кодификационната комисия си иматъ заплата по бюджета. Четирима отъ кодификаторитѣ, които сѣ въ редоветѣ на армията, получаватъ заплата си, а не кодифициратъ. Е добръ, тази война може да продължи повече врѣме. Защо ние непрѣмѣнно ще назначаваме тѣзи хора, защото ще се ангажираме съ тия лица, когато е ясно, че днесъ, докато трае войната, а и нѣколко мѣсеца слѣдъ войната, кодификационната комисия не може да има една положителна работа? Та най-хубаво е, щото този законопроектъ, който прѣдлагаме, една държава съ ясно положително опрѣдѣлена теория, която иска да се снабди съ право, да бжде приетъ слѣдъ като се свърши войната. Азъ не зная защо днесъ се внася този законопроектъ, когато ние имаме възможностъ да разгледаме други законоположения.

Та най-напрѣдъ азъ бихъ молилъ да се махне отъ дневния редъ настоящиятъ законопроектъ — нека го разгледаме въ послѣдствие. Г. министърътъ може да иска да се счита това нѣщо за негово дѣло — че той туря основитѣ на това дѣло. Никой нѣма да му отрече това. Ако щете, даже, да му гласуваме бюджетъ, щомъ като има хора да работятъ. Но защо сега ще имъ създаваме несмѣняеми и неотемлими права? Ами ние не знаемъ какви хора сѣ, чакайте да ги видимъ. Ако се касае да направимъ несмѣняеми тия хора, нека ни се прѣдстави докладъ, да видимъ какво сѣ свършили — работятъ ли или не работятъ. Ние виждаме само списания и книги безразсѣдно да се изписватъ, и днесъ г. министърътъ, на когото не му е работа да се занимава сега съ това, трѣбва да корегира списъцитѣ на книгитѣ и списанията, които изписватъ.

Считамъ, че най-добъръ е този законопроектъ да остане слѣдъ свършването на това положение, което не позволява да създаваме кодификационни комисии.

Прѣдседателътъ: Има думата г. Маринъ Ничовъ.

М. Ничовъ: Г. г. народни прѣдставители! Законопроектътъ, който ни се прѣдлага на одобрѣние, има осемъ члена, но всичко, което може да се каже по него, то е по чл. 1. Не вѣрвамъ останалитѣ членове, на брой седемъ да прѣдизвикатъ нѣкакви дебати.

Не ще съмнѣние, че въпросътъ за кодификацията е единъ отъ най-важнитѣ, единъ отъ най-сериознитѣ и най-мѣжнитѣ и особено той ще срещне мѣжнотии у насъ, дѣто толкозъ много се законодателствува, че често пѣти хората на правосъдието, каквито сѣ адвокатитѣ и съдитѣ, вдигатъ раменѣ и се питатъ: има ли такъвъ законъ у насъ, или нѣма? Ако така се схваща важността на този законопроектъ, не ще съмнѣние, че и лицата, които се подбиратъ за извършване на тази работа, трѣбва да прѣдставляватъ отъ себе си всички гаранции. Думата ми е да кажа по този въпросъ това, което не се каза отъ тия, които говориха прѣди мене, а именно, че трѣбва да се взискатъ известни гаранции отъ лицата, които ще се назначаватъ за членове на тази кодификационна комисия. Отъ този законопроектъ излиза, че министърътъ на правосъдието може да назначи за членове на кодификационната комисия и такива правници, които едва сѣ завършили своето юридическо образование и сѣ направили своя стажъ. Е, добръ, г. г. народни прѣдставители, ако това е възможно да стане, питамъ се азъ: каква ще бжде тази кодификационна комисия, и каква сериозна работа ще ни даде тази комисия съ такива лица? Не казвамъ, че сегашниятъ министъръ на правосъдието ще се възползува отъ това и ще злоупотреби — това не казвамъ, и искрено го говоря — но това може да го направи неговиятъ замѣстникъ утрѣ, други денъ, и отъ това съображение, азъ мисля, че той трѣбва да се съгласи да се направи една поправка, именно да се създадатъ условия за назначаването на членоветѣ въ кодификационната комисия. По моето мнѣние нѣма да бжде злѣ, ако ние приемемъ тия условия, които прѣдвѣжда законътъ за съдопроизводството на съдилищата за назначаване на съдии за Върховния касационенъ съдъ. Въ послѣдния членъ отъ прѣдложениятъ законопроектъ се казва, че заплата на членоветѣ на кодификационната комисия не може

да бъде по-малка от 12.000 л. за председателя и по 10.200 л. за членовете — значи, заплатата по-голяма, отколкото тази на съдиите от Върховния касационен съд. Е добре, ако ние прѣдвиждаме такива големи заплати, прѣдполага се, че тия хора ще бъдат и опитни, и вѣщи. Ако това е тъй, не е ли нужно тогава да стане тази поправка въ законопроекта, като се прѣвидятъ условия за лицата, които ще бъдат назначавани за членове на тази комисия? Азъ ще прѣдложа послѣ въ тази смисълъ единъ проектъ за чл. 1, който г. министърътъ и Събранието сж властни да приематъ или не.

Като се създаватъ условия за назначаването на тия членове, естествено е, че трѣбва да има и гаранции, щото тия лица, назначени единъ път, да не се играе съ тяхъ. Тази гаранция, която прѣдвижда законопроектътъ, е малка — тя е несмѣняемостъ само за 5 години. За 5 години се прѣдвизда несмѣняемостъ за тяхъ, значи, по-нататъкъ могатъ да бъдатъ уволнени. Г. г. народни прѣдставители! Ако се приеме така законопроектътъ, мога и азъ да прѣдскажа, безъ да съмъ пророкъ, че ние нѣма да имаме добри кодификатори, защото никой отъ по-високитъ наши съдебни учрѣждения, каквито сж апелативнитъ сѣдилища и Върховниятъ касационенъ съдъ, нѣма да приеме да напусне своето мѣсто и да стане членъ на кодификационната комисия. Г. министърътъ на правосъдието се е убѣдилъ въ това, защото въ разстояние на толкова врѣме, откакто сжествува кодификационната комисия, той е все въ търсене на лица за тази комисия и все не може да ги намѣри.

Тия сж бѣлѣжикитъ, които считахъ за нужно да направя заедно съ тази бѣлѣжка, която се направи отъ прѣждегорившитъ, именно, че не трѣбва да се прави изключение, а трѣбва всички лица, които се назначаватъ за членове на тази комисия, да бъдатъ юристи, защото не мога да си прѣдстава, че лице неюристъ, назначено на тази работа, ще може да бъде полезно за нея. Проектътъ, който ще прѣдложа за чл. 1, е слѣдующиятъ (Чете) „При Министерството на правосъдието се урежда кодификационна комисия въ съставъ: единъ прѣдседателъ, четирима членове и единъ секретаръ, всички съ юридическо образование, назначавани и уволнявани съ указъ по прѣдложение отъ министра на правосъдието“. Въ това отношение прѣдложението не се отличава отъ законопроекта, който се иска да одобримъ. Втората алинея гласи: (Чете) „Членоветъ на кодификационната комисия, съ изключение на секретари, сж несмѣняеми съ самото имъ назначаване. За членове на комисията, безъ секретаря, могатъ да бъдатъ назначавани лица, които иматъ условия да бъдатъ членове на Върховния касационенъ съдъ, указани въ чл. 108 отъ закона за устройството на сѣдилищата“. И послѣдната алинея гласи: (Чете) „Уволнението на несмѣняемитъ членове на кодификационната комисия става по реда, както се уволняватъ несмѣняемитъ сѣдии и който се прѣдвизда въ чл. 158 и слѣдующитъ отъ закона за устройството на сѣдилищата“, защото, както право се забѣлжи отъ г. Джидрова, не може току тъй, безъ причини, единъ членъ на кодификационната комисия да бъде уволненъ; за него трѣбва да създадемъ гаранции, за да си гледа работата.

Прѣдседателътъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Х. И. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Господата отъ лѣвицата повдигнаха пакъ сжщитъ въпроси, които разисквахме при приемането на законопроекта по принципъ; затуй азъ ще бъда кратъкъ и нѣма да отговарямъ на това, на което тогава съмъ отговорилъ, като считамъ, че тѣ го помнятъ.

Да почна отъ послѣдния ораторъ. Той иска само този, който има право да бъде членъ въ Касационния съдъ, да може да бъде кодификаторъ. Тогава не остава, освѣнъ да възложимъ на Касацията да изработи една кодификация и да се свърши. Туй ли е идеята на кодификацията? Кодификацията изисква хора обществени, хора, които боравятъ съ народа — като почнешъ отъ послѣдния селянинъ, дори до най-висшитъ слоеве; да иматъ концепция — не само сѣдебна, но да бъдатъ въ всѣко отношение развити и при това юристи. Но може ли така, г-да, този, който има право да бъде въ Касацията, той да бъде кодификаторъ? Тогава нѣма нужда да създаваме кодификационна комисия, ами да натоваримъ тия господа отъ Касацията, да имъ опрѣдѣлимъ врѣме да се занимаватъ, да ни прѣдставятъ една кодификация и да се свърши. Това никѣдъ въ свѣта не е било при изработването на никоя кодификация. Но у насъ е така: всѣки ще дойде съ едно прѣдложение и мисли, че

то е най-хубаво, и по този начинъ не можемъ да се разберемъ. Когато се изучава този въпросъ, мѣчно можемъ да дойдемъ до извѣстнъ разрѣшение, а когато хичъ не се изучава, той не може да бъде сполучливо разрѣшенъ. При всичкото ми старание, не претендирамъ, че има свършенство въ този законъ. Много условия се изискватъ, за да се създаде единъ свършенъ законъ за кодификация или таквъ, какъвто е създаденъ въ Германия, Италия, Франция и други държави, който кодифициратъ своитъ закони. Първо нѣмаме хора, нѣмаме традиции, нѣмаме абсолютно нищо такова, каквото иматъ тѣ. Отгдѣ ще намѣря азъ такива видни юристи, като Перингъ Виндшандъ Олихаизенъ и др. — Нѣма ги. Но оттукъ съвсѣмъ не слѣдва, че трѣбви да бездѣйствуваме. Щомъ почнемъ ние да работимъ, полека-лека ще се явятъ наши юристи, наши творители, които сж необходими да завършатъ тази задача, която имъ възлага нашето отечество, което има вълиюща нужда отъ едно кодифицирано законодателство, нѣжда вече призната и отъ лѣвица, и отъ дѣсница. Ето защо, казахъ азъ, ние не трѣбва да си въобразяваме, че ще имаме кодификатори, творители на правото, такива, каквито се явиха германцитъ въ своя Das Buergerliche Gesetzbuch. Азъ илюзия не си правя върху това. Нито ще имаме кодификаторитъ, като 36-тѣ добри италиански юристи, създатели на Code civile, който иматъ въ Италия. Тамъ работиха 36 юристи, тѣ твориха, тѣ видоизмѣниха Code Napoléon, тѣ туриха вътрѣ свои нрави, обичаи, традиции и свои познания и създадоха нѣщо, което не е Code Napoléon, а нѣщо друго. Нѣмцитъ туриха въ своята кодификация на законитъ друга система, други начала: отъ римското право много взеха, свое туриха — творятъ. Ние, казахъ азъ, нѣма да творимъ. И който българинъ твори, той ще сътвори лошо законодателство, защото съвсѣмъ не можемъ да творимъ. Ние можемъ да вземемъ това, което у насъ сжествува, да му дадемъ хубава система, да допълнимъ празнотитъ и въобще, да имаме една завършена работа по кодификацията на законитъ, които у насъ съ толкова разхвърляни.

Д-ръ П. Джидровъ: Да не правимъ поне грѣшки въ прѣвода.

Министъръ Х. И. Поповъ: Една правилна номенклатура да имаме, както въ другитъ държави, и то е нѣщо, защото ние за едно понятие имаме десетъ имена, и всѣки ги разбира различно. Та, казвамъ, като не си правя илюзия, считамъ, че може да се достигне до извѣстна степенъ нашата задача съ една кодификационна комисия отъ петъ души. При това не казвамъ, че петъ души ще свършатъ всичко. Въ чл. 5 е казано, че тази комисия има право да поканва наши юристи, наши вѣщи хора по извѣстни области на правото да даватъ своитъ трудове, а не само свѣти, както каза г. Джидровъ. Нѣкой виденъ юристъ кодифицира извѣстенъ отдѣлъ по гражданското или углавно право, прѣдставя тоя свой трудъ и, ако се одобри послѣ отъ министерството и Народното събрание, ще бъде възприетъ. Значи, на нашитъ юристи се дава една задача, стига да искатъ да работятъ, но не щатъ, доколкото се убѣдихъ. Вѣрно е, че дѣря хора, но не мога да ги намѣря. И въ Касацията, и между депутатитъ и всѣкъде дирихъ, не се явяватъ. По вѣчето прѣмо казвамъ: „Г. министре! Ние сме хора бѣдни, утрѣ, ако благоволите да ни уволните или другъ слѣдъ Васъ, ние ще си изгубимъ и пенсията; имаме си положение хубаво въ Касацията, несмѣняеми сме, заплатата е почти сжщата, защо ще дойдемъ тукъ? За слава?“ Не щатъ слава българскитъ юристи, искатъ да ги обезпечите. Има между юриститъ лица образовани, поканихъ ги, никой не ще. Поканете когото искате, ако мислите, че азъ злоупотрѣбавамъ. Поканете най-добритъ юристи, нѣма да дойдатъ. И донѣкъдъ сж прави хората — едни сж сѣмейни, други бѣдни и т. н. У насъ нѣма такива богати и охолни хора, както въ Европа, какъвто е, напр., Максимъ Ковалевски, професоръ въ Москва, който има единъ милионъ рубли годишенъ доходъ и който сѣда да работи само върху науката, и му прави удоволствие да създаде нѣщо, да научи нѣкой студентъ да го послѣдва. Колко такива хора имаме ние? — Нѣмаме. Ето защо, азъ казвамъ, като влизамъ въ положението на страната ни, на бита ни, че искамъ донѣкъдъ да се достигне тая цѣль.

Като видѣхъ, че прѣчи това, дѣто не сж гарантирани тѣзи хора, и че могатъ да се взематъ нѣкои висши магистрати, ако сж гарантирани, прѣдвидѣхъ въ закона да бъдатъ несмѣняеми за петъ години, да нѣма кой да ги закача. По този начинъ ще се достигне цѣльта, която прѣслѣдваме.

Не е вѣрно, че азъ съмъ назначилъ всички. Азъ имамъ трима души кодификатори. Единиятъ работи, двамата сѣ милитаризирани и двѣ мѣста има свободни. За тия двѣ мѣста азъ имамъ прѣдъ видъ висши магистрати, които ще дойдатъ, ако се гарантиратъ; ако не се гарантиратъ, нѣма да дойдатъ. Отъ адвокатитѣ съвѣтъ си изгубихъ надеждата — никой не идва, който е способенъ за тази работа, а други, които идватъ, не сѣ за тая работа. Ето защо, казвамъ, нѣма защо да се придираме. Ние, ми се струва, въ много дребни работи се придираме. Това е дребна работа. Колко ще харчимъ? 50 хиляди лева ще харчимъ на годишната. Въ петъ години ще изхарчимъ 250 хиляди лева, когато нашиятъ бюджетъ ще бѣде отсега-нататѣкъ 500 милиона лева най-малко, а за петъ години 2½ милиарда. Ако искате оставете този опитъ, г-да. Но какво означава да рискуваме тази сума за законодателството? Отъ една страна ще издиримъ петъ души, които заедно съ министра на правосъдието ще могатъ да повикватъ нашитѣ юристи да влагатъ своя трудъ тамъ, където сѣ полезни и да помогнатъ на своето отечество. Азъ мисля, че въ тия петъ години ще се явятъ наши юристи, които даромъ да прѣдложатъ своя трудъ по извѣстна областъ на правото. Сега е още рано, но по-послѣ ще видимъ какъ ще се проявятъ. Ние имаме журналисти и други хора, които се занимаватъ съ правото, които всѣки день ни учатъ, че трѣбва да се оправи нашето право. Че какво ще имъ прѣчи да изучатъ единъ отдѣлъ, напр., отъ гражданското право или друго нѣкое, да взематъ хубаво да го изработятъ и слѣдъ това да се подложатъ на критика отъ комисията. По този начинъ, лека-полека, ще се достигне до извѣстна степенъ цѣлѣта. Когато боравятъ постоянно петъ души, тѣ, колкото да не сѣ способни, сѣ ще изработятъ нѣщо. Азъ не мога да допусна, че тѣ нѣма нищо да работятъ.

По този въпросъ — толкузъ. Сега по другия въпросъ, именно, че двама отъ членоветѣ на кодификационната комисия могатъ да бѣдатъ и неюристи. Комисията е приела този принципъ. Това е турено, г-да, защото може да се явятъ и хора несвършивши, но равни съ свършившитѣ. Това го знаемъ отъ практика. Сега виждате между насъ хора несвършивши, но по всички въпроси взематъ думата и най-добри ни освѣтляватъ. Г. Ляпчевъ, доколкото зная, не е свършилъ, но той взема думата по финансови въпроси и ние го слушаме, пѣкъ бѣше и финансовъ министъръ. Какво прѣчи, ако дадемъ на подобни хора да работятъ по правото. И не е само г. Ляпчевъ — има и много други. Защо непрѣмънно трѣбва да е юристъ и свършившъ — до точка юристъ. До точка юристи свършивши сѣ много, много сѣ съ дипломи. Но като вземемъ да разгледаме нашитѣ юристи, прѣди всичко, ще видимъ, че тѣ не сѣ еднакви. Едини свършили на западъ, знаятъ само римско право, углавно право, гражданско право, търговско право и процедуритѣ имъ. Оттамъ нататѣкъ не сѣ юристи. Тѣ не знаятъ ни финансово право, ни административно право, ни каноническо, ни държавно; тѣ трѣбва сега отдѣлно да учатъ административно право и финансово право и пр., когато московскитѣ юристи идатъ съ познания по всичко — и по финансово право, и по административно право, и по политическа икономия, въобще по 24 прѣдмета, които обематъ всичко. Ама ние, казва се, сме длъжни тѣзи юристи, които сѣ учили само три прѣдмета, да ги считаме за юристи. Какъ ще ги различаваме тогава? Азъ мисля, че който влѣзе въ единъ университетъ и учи двѣ-три години и слѣдъ това дойде въ обществото и се прояви било като адвокатъ, било като висшъ магистратъ, било като бившъ министъръ, окръженъ управителъ, или като единъ добъръ финансовъ секретаръ, или други подобни висши длъжности, или пѣкъ се прояви като журналистъ, който 10 години издава едно списание, учи нашитѣ младежи и тѣ усвояватъ неговитѣ идеи, азъ мисля, че такъвъ човѣкъ може да влѣзе въ комисията, безъ да има дипломъ. Ама, казватъ, тогава вие можете да вземете човѣкъ съ първоначално образование. Не, ще взема безграмотни хора и просто ще ги туря тамъ! Ами тогава какъ ще се явя въ обществото?

М. Ничовъ: Ако не вие, другъ ще го направи.

Министъръ Х. И. Поповъ: Какъ другъ? Азъ съмъ днесъ министъръ, азъ ще ги назнача, и тѣ сѣ несъмнѣми за петъ години. Значи, за мене се касае. Страхъ ви е. Защо? Ами че трѣбва да имате малко довѣрие къмъ министра. Ние асжъ се научихме къмъ министра да нѣмаме никакво довѣрие, а къмъ по-долния да имаме довѣрие. Ами че азъ ако ще назнача нѣкой въ Касацията, ще го назнача по

таблицата. Ние отидохме въ друга крайностъ. Ама ако министърътъ злоупотрѣблява, задъ него други още повече ще злоупотрѣбляватъ, като назначаватъ хора съ още по-малко образование и положение. Кѣдѣ отиваме? Все въ крайности. Трѣбва да имаме малко довѣрие къмъ министра, защото той се ползува съ довѣрието на Парламента и е изложенъ всѣки день прѣдъ него. Пѣкъ и страната ни не е така културна, както Европа. Въ Европа могатъ да се искатъ свършивши съ дипломъ, регулярно, правилно, защото тамъ народитѣ сѣ живѣли съ вѣкове; у насъ, колко имаме сега професори, журналисти и други, които не свършиха до край, нѣматъ дипломъ, но тѣ движатъ обществото и науката, ако щете. Тѣй щото, казвамъ, този въпросъ ментъ не ме плаши и тѣй, както го е приела комисията, не е опасенъ за мене, като, разбира се, ви обѣщавамъ, че азъ нѣма да злоупотрѣбля съ това и вѣрвамъ, че и другъ министъръ нѣма да се намѣри да отиде да назначи човѣкъ безъ никакво образование; ще назначи човѣкъ, ако не равенъ на юриста, то такъвъ, който ще се приближаватъ къмъ него. Често пакъ има несвършивши юристи много по-труднолюбиви, отколкото свършившитѣ, защото има мнозина, които много приказватъ, но отъ тѣхъ нѣма работа. Но това сѣ въпроси на оцѣнка.

Ето защо, по първия членъ, колкото и да ми е неприятно, не мога да възприема възгледа на г. Моллова, толкузъ повече, че той знае, какво хората трѣбва да се осигурятъ, защото иначе не идатъ.

В. Молловъ: Азъ нѣмамъ нищо противъ. Нека несъмнѣмостта да бѣде завинаги, а не за петъ години. По въпроса за лишението отъ права не казахте нищо.

Министъръ Х. И. Поповъ: Въпросътъ за лишението отъ права нѣма за менъ значение. Така ако обѣрнете въпроса, разбира се, че арестуващъ, осѣденъ човѣкъ, не можете да имате въ комисията. Азъ ще ви кажа, че има хора, осѣдени по печата.

В. Молловъ: То е друго.

Министъръ Х. И. Поповъ: Ако прѣстѣпленieto не е важно, нѣма защо да пѣдимъ човѣка. Прѣди всичко трѣбва да сѣ гарантирани хората, които идатъ. Да туримъ, непрѣмънно, че, щомъ се възбуди единъ процесъ, трѣбва да го изпѣдимъ, то значи, да не сѣ гарантирани за нищо. Тѣй че азъ не давамъ значение на този въпросъ. Достатъчно е само това: лишение отъ политически права.

С. Бобчевъ: Моля, г. прѣдседателю, дайте ми думата за едно обяснение.

Прѣдседателътъ: Имате думата.

С. Бобчевъ: Въ втората алинея на чл. 1 се казва: (Чете) „Може двамата отъ членоветѣ да бѣдатъ и безъ юридическо образование, ако сѣ заемали високи длъжности по администрацията“. Значи какъвто и да бѣде той, т. е. заемалъ една висока длъжностъ по администрацията, може да бѣде членъ въ кодификационната комисия. Но по-нататѣкъ се казва: „или сѣ се проявили като видни правници по служба, въ науката, адвокатура или на друго обществено поприще“. Трѣбва ли да разбираме, че тѣзи, които сѣ се проявили въ науката, въ адвокатурата, въ обществото и пр., непрѣмънно трѣбва да бѣдатъ правници, т. е., практици правници, защото тѣй може да се тълкува? А може да се тълкува и иначе: правници само по служба, а пѣкъ въ науката, въ другитѣ обществени поприща, въ адвокатурата могатъ да бѣдатъ и неправници — математици, историци. Тѣй че, какъ трѣбва да разбираме, дали непрѣмънно тѣ трѣбва да бѣдатъ правници, които сѣ се отличили.

Министъръ Х. И. Поповъ: (Чете) „... ако сѣ заемали високи длъжности по администрацията ...“

С. Бобчевъ: То е ясно.

Министъръ Х. И. Поповъ: Тукъ не трѣбва да бѣде само юристъ. Той може да е свършилъ по статистика, по земледѣлие, по всички отрасли на управлението. Така се разбира дотукъ. Но по-нататѣкъ: „... или сѣ се проявили като видни правници ...“ — непрѣмънно правници трѣбва да бѣдатъ, какво ще бѣдатъ друго?

С. Бобчевъ: Тръбва да се разбира ясно: правници повече въ науката или въ политическото поприще?

Министъръ Х. И. Поповъ: Разбира се правници общо, по служба въ всички отрасли на управлението, безъ разлика дали въ науката, дали въ адвокатурата; щомъ е въ адвокатурата, естествено е, че той ще бѣде правникъ.

С. Бобчевъ: А въ общественото поприще?

Министъръ Х. И. Поповъ: Да, и въ другитѣ поприща. То ще зависи отъ министра, ако мисли, че е достоенъ да заеме тая длѣжностъ.

С. Бобчевъ: Редакцията не е правилна.

Министъръ Х. И. Поповъ: Защо да не е?

Прѣдседателъ: Първото прѣдложение, което се прави по чл. 1 отъ г. Моллова, е слѣдующето: (Чете) „Първо, да се изхвърли втората алинея на чл. 1 отъ закона за кодификацията и, второ, въ послѣдната алинея послѣдниятъ пасажъ да се измѣни така: „и въ случаитѣ, изброени въ чл. 103 отъ закона за сѣдоустройството“. Въ законопроекта е казано: (Чете) „и въ случай на лишението отъ права, изброени въ чл. 30 отъ наказателния законъ“.

Които приематъ това прѣдложение, направено отъ г. Моллова, моля, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Не се приема.

Другото прѣдложение, направено отъ г. Ничова, е слѣдното: (Чете) „Чл. 1. При Министерството на правосъдието се урежда кодификационна комисия въ сѣставъ: единъ прѣдседателъ, четири членове и единъ секретаръ, всички съ юридическо образование, назначавани и уволнявани съ указъ, по прѣдложение на министра на правосъдието.

„Членовеѣ на кодификационната комисия, съ изключение на секретаря, смѣняеми съ самото имъ назначение. За членове на комисията, безъ секретаря, могатъ да бѣдатъ назначавани лица, които иматъ условията да бѣдатъ членове на Върховния касационенъ сѣдъ, указани въ чл. 108 отъ закона за устройството на сѣдилищата.

„Уволнението на несмѣняемиѣ членове на кодификационната комисия става по реда, както се уволняватъ несмѣняемиѣ сѣдии и който се прѣдвижда отъ чл. 158 и послѣдующитѣ отъ закона за устройството на сѣдилищата.“

Които приематъ това прѣдложение, направено отъ г. Ничова, моля, да си вдигнатъ ржката. (Малцинство) Не се приема.

Ще се гласува чл. 1 тѣй, както го е приела комисията.

Които приематъ чл. 1 тѣй, както го е приела комисията и както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 2. На кодификационната комисия се възлага:

1) да обедини въ общи законници всички отдѣлни закони и помѣстенитѣ въ несѣотвѣтни мѣста законоположения отъ една и сѣща правна областъ, като подведе и съгласува отдѣлнитѣ законоположения подъ общи правни начала;

2) да слѣди за нуждитѣ отъ попълване или измѣняване на дѣйствующитѣ закони, каквито сѣдебната практика или новитѣ условия на живота създаватъ и да изработва, съобразно съ тия нужди, надлежитѣ законопроекти, и

3) да прѣработва въ окончателна форма всички законопроекти на правителството прѣди внасянето имъ въ Народното събрание, както и да прѣглежда всички административни правилници.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 2 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 3. Кодификационната комисия изпълнява възложениѣ и съгласно чл. 2 работи подъ върховния надзоръ на министра на правосъдието, който я прѣдседателствува.

Прѣдседателъ на комисията ржководи нейнитѣ дѣла и прѣдседателствува засѣданията и въ отсъствието на министра.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 3 тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 4. Пригответитѣ отъ министерствата законопроекти и административни правилници се изпращатъ за прѣглеждане и прѣработване въ кодификационната комисия, която излага мотивитѣ за внесенитѣ въ тѣхъ поправки, измѣнения или допълнения.

Въ засѣданията на комисията могатъ да участвуватъ съ съвѣщателенъ гласъ делегати на онова министерство, чийто законопроектъ или правилникъ е билъ внесенъ на разглеждане въ комисията.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 4 тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 5. Кодификационната комисия може, съ одобрението на министра на правосъдието, да изисква или изслушва (писмено или устно) мнѣнието на специалисти, както и да натоварва съ отдѣлни работи частни лица или държавни служители, възнаграждението на които, за положения трудъ и употребено врѣме, се опрѣдѣля съгласно закона за чиновницитѣ по гражданското вѣдомство.“

Прѣдседателъ: Има думата г. Владимиръ Молловъ.

В. Молловъ: Г-да! Азъ ще моля г. министра на правосъдието да се съгласи върху слѣдното. Послѣдната частъ отъ члена да не гласи: „съгласно закона за чиновницитѣ по гражданското вѣдомство“, а да гласи: „съгласно постановленията на Министерския съвѣтъ“. Ето защо. Въ чл. 5 се говори за държавни служители и за частни лица; за държавнитѣ служители, естествено, че възнаграждението ще се опрѣдѣли по закона за чиновницитѣ, а за частнитѣ лица нѣма никаква норма. И г. министърътъ на правосъдието, който ще се отнесе къмъ нѣкои специалисти частни лица, самъ ще бѣде въ голѣмо затруднение при опрѣдѣлянето на възнаграждението, което ще трѣбва да имъ се даде. Прѣди малко самъ той каза, че българитѣ обичатъ, или ако обичатъ, не могатъ да извършватъ въ извѣстни случаи безплатно извѣстна работа; значи, работата е ясна, че тѣ трѣбва да бѣдатъ възнаградени. Тѣй че, прѣдоставете на Министерския съвѣтъ да опрѣдѣля възнаграждението.

Министъръ Х. И. Поповъ: Азъ съмъ съгласенъ.

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 5 съ измѣнението, което направи г. Молловъ и съ което се съгласява г. министърътъ на правосъдието, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 6. Кодификационната комисия се сношава, чрезъ министра на правосъдието, съ всички държавни и обществени учрѣждения, които сѣ длѣжи да ѣ дадатъ исканитѣ свѣдѣния, справки и прѣписи“.

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 6 така, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 7. Дѣлопроизводството на комисията се води отъ секретаря, който съставлява протоколитѣ за нейнитѣ засѣдания.

Секретарьтъ урежда архивнитѣ дѣла на комисията, които се съхраняватъ въ Министерството на правосъдието и заедно съ прѣдседателя подписва писмата.

Секретарьтъ се подпомага отъ потребното число служачи, кредитътъ за които се прѣдвижда ежегодно въ бюджета на Министерството на правосъдието. При нужда могатъ да се назначаватъ и допълнителни секретари“.

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 7 тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема се.

Докладчикъ М. Зелковъ: (Чете)

„Чл. 8. Заплатата на прѣдседателя, членовеѣ и секретаря на кодификационната комисия се опрѣдѣля ежегодно въ бюджета на Министерството на правосъдието, но тя не може да бѣде по-малка отъ: 12.000 л. за прѣдседателя, по 10.200 л. за членовеѣ и 6.000 за секретаря“.

Прѣдседателътъ: Които приематъ чл. 8 тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приема. се

Съ това се изчерпва дневниятъ редъ.

Ще опрѣдѣлимъ дневния редъ за слѣдующето засѣданіе.

Утрѣ по правилника има засѣданіе, но тѣй като списъкътъ на разгледанитѣ прошения не е напечатанъ още, то не ще има засѣданіе.

Слѣдующето засѣданіе ще бѣде въ понеделникъ съ слѣдующия дневенъ редъ:

На първо мѣсто, трето четене на законопроекта за откриване и поддържане народни училища въ новоприсъединенитѣ къмъ царството и въ окупиранитѣ отъ българскитѣ войски земи.

На второ мѣсто, трето четене на законопроекта за разрѣшаване построяването на здание за хирургически павилионъ при новата първостепенна болница въ Пловдивъ.

На трето мѣсто, трето четене на законопроекта за вдигане нови етажи въ Александровската болница.

На четвърто мѣсто, трето четене на законопроекта за кодификацията и най-послѣ,

Разглеждане законопроектитѣ, които съобщихъ въ началото на днешното засѣданіе.

Т. Лукановъ: Искамъ думата по дневния редъ.

Прѣдседателътъ: Имате думата.

Т. Лукановъ: Ние дадохме едно прѣдложение, подписанъ отъ членоветѣ на нашата група. Ние искаме това прѣдложение да се постави на дневенъ редъ. Въпросътъ се касае за нашия процесъ, за да може той да вземе надлежния ходъ или за разрѣшение тукъ или, споредъ правилника, да се прѣпрати въ комисията.

Прѣдседателътъ: Нѣма защо да се туря на дневенъ редъ, защото то е въпросъ, който веднага ще се съобщи на народното прѣдставителство и ще отиде въ комисията.

Има думата г. Костурковъ по дневния редъ.

С. Костурковъ: Въ началото на засѣданіето Вие, г. прѣдседателю съобщихме писмото на сѣдебния слѣдователъ. Съгласно чл. 86 отъ правилника, то се прѣпраща безъ разискване въ комисията. Но въ послѣдната алинея на чл. 86 отъ правилника се казва, че Народното събрание опрѣдѣля срока, въ който комисията е длѣжна да приготви своя докладъ. Азъ правя прѣдложение да се опрѣдѣли срокътъ и по този начинъ да се изпълни послѣдната алинея на чл. 86.

Прѣдседателътъ: То отиде въ комисията и тя ще го разгледа.

Вдигамъ засѣданіето.

(Вдигнато въ 7 ч. 10 м. вечеръта)

Прѣдседателъ: Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ

Подпрѣдседателъ: Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ

Секретаръ: М. ЗЕЛКОВЪ

Началникъ на Стенографското бюро: Т. ГЪЛЖБОВЪ